

Edina pot

Smo na pragu leta, v katerem bomo počastili tudi 40-letnico naše revolucije. V dolgem obdobju, od prve vstajniške puške pa do današnje podobe naše države in njenega pomena v svetu, smo bili kos tudi najtežjim problemom, odpravljali smo težave, ki so se zdele mnogim nepremagljive. Brez težav in problemov tudi danes nismo in ne bomo niti jutri. Njegovega urejanja se delavski razred in vsi delovni ljudje lotevajo z jasno perspektivo nadaljnega razvoja, s trdno vero v svoje sile, s prepričanjem, da bodo zveza komunistov in druge organizirane sile socialistične zavesti kljub izzi-
vom današnjega časa sposobne izpolniti svojo zgodovinsko nalogo.

Svetu, ki je nenehno soočen z nemiri in spopadi, tudi minulo leto ni prineslo spokojnosti. Nasprotno, mednarodni položaj se je izrazito poslabšal in nevarnost za svetovni mir povečala. Vendar pa je spodbudno, da se krepijo tudi odpori proti glavnim vzrokom takšnega stanja – blokovskemu kosanju in politiki sile, raznim pritiskom in vmešavanju v notranje zadeve drugih, vsem oblikam ogrožanja suverenosti, svobode in neodvisnosti narodov in držav.

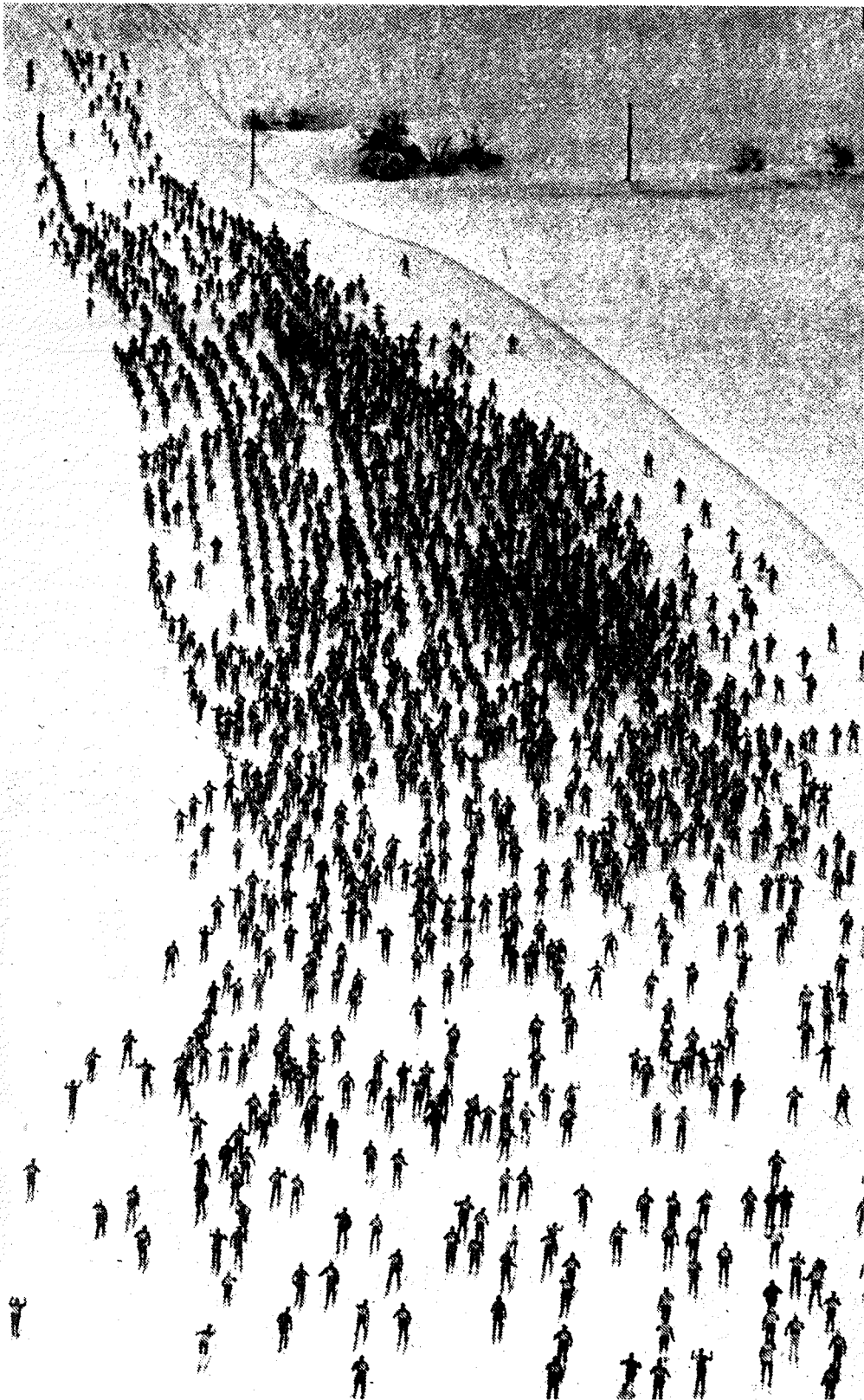
Naša država, zvesta tej politiki, je tudi letos nadalje-

vala intenzivno delo na zunanje-političnem področju in prispevala k prizadevanju, da bi zaustavili nadaljnje slabšanje mednarodnega položaja.

V minulemu letu spoprijemanja z zapletenimi in težavnimi gospodarskimi problemi smo pri uresničevanju politike gospodarske stabilizacije dosegli pomembne začetne uspehe. Pri tem pa je najpomembnejše prepričanje delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, da je to tudi edina pot, po kateri bomo premagali sedanje težave.

Tudi letošnje leto ne bo lahko, še toliko bolj, ker ob vstopu vanj ves svet tare naraščajoče breme gospodarske nestabilnosti. Čaka nas še odločnejše in še bolj organizirano delo za odpravo osnovnih vzrokov gospodarske nestabilnosti in boj za to, da bi upočasnili rast cen in zmanjšali deficit plačilne bilance. S tem bodo nastajale možnosti za postopno izboljševanje življenjskega standarda, ki bo slonelo na povečanju delovne storilnosti in učinkovitejšem gospodarjenju v celoti. Eno nam mora biti pred očmi: imeli bomo toliko in živeli tako, kakor in kolikor bomo delali, proizvajali in razvijali samoupravne družbeno-ekonomske odnose.

V letu 1980 smo izgubili velikega voditelja naše revolucije. Hkrati je bilo to leto zaobljube delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, vseh narodov in narodnosti naše države, da bodo šli nezadržno naprej po Titovi poti. In naposled je bilo to tudi leto, v katerem sta se v praksi potrdila naša moč in prepričanje, da bomo na tej poti vztrajali in krepili svoje in njegovo delo – socialistično, samoupravno in neuvrščeno Jugoslavijo.

Bloški teki 80, Trnovski maraton 80 in Cerkljanski smučarski tek 81 so privabili v smučine številne ljubitelje te športne zvrsti. Med številnimi tekači na Blokah, Črnem vrhu in v Cerkljah je nastopila tudi 35-članska ekipa tekačev iz vrst borcev, ki zastopa barve našega tednika.

Posnetek je iz Črnega vrha, nič manj veličasten ni bil pogled na množico tekačev v Cerkljah in približno tako bo tudi prihodnjo nedeljo, 18. januarja, v Dupljah, kjer se bo okoli 3.000 tekačev pognalo že sedmič v smučine, ki bodo tekače vodile po nekdanjih poteh Kokrškega odreda. Foto: Joco Znidaršič

Na Osankarici na Pohorju je 8. januarja 1943. leta do zadnjega borca izkrmavel v neenakem boju s številčno močnejšim sovražnikom Pohorški bataljon. V spomin na ta tragični dogodek se bodo tudi letos zvrstile številne prireditve, o katerih bomo poročali v prihodnji številki.

Pojdimo v Strunjan!

Bila sem v Strunjanu, v domu VVI. »Že spet«, bodo rekli nekateri. »Ti imaš pa, projekcijo«, da greš lahko trikrat na leto, drugi pa ne pridemo na vrsto.« Pa nimam nobenih prednosti. Le za svoje zdravje skrbim tudi sama in mi ni žal denarja za to.

Mogoče je bilo prej res težje priti na vrsto v Strunjanu, ker so imeli prednost vojaški vojni invalidi na zdravljenju. Toda sedaj, ko je zgrajen nov hotelski objekt »Svoboda«, je dovolj prostora za vse. Le v žep je treba seči nekoliko globlje.

Med borci na terenu še marsikje prevladuje mišljenje, da gredo lahko v Strunjan le po priporočilu zdravniške komisije na brezplačno zdravljenje ali pa z napotnico zveze borcev, ki socialno šibkejšim članom delno plača penzijske storitve. Je pa še tretja možnost: samoplačilo! Med invalidi, borci in aktivisti nas je veliko takih, ki smo potrebni zdravljenja ali vsaj oddiha na morju. Nismo pa socialno ogroženi in lahko vse stroške krijemo sami. Zato ni treba, niti ni zaželeno v današnjih stabilizacijskih časih, da bi se potegovali za regres. Lahko se kar sami dogovorimo (telefonično ali pismeno) z upravo doma, da nam zagotovi mesto. Sedaj, v zimskih mesecih, ne bo težav, tudi če najavimo in pripeljemo s seboj še svojce in prijatelje.

Zmotno je tudi mišljenje, da se hodi na moreje le v poletnih mesecih. Sedaj, ko je v Strunjanu pod isto streho pokrit bazen s toplo morsko vodo ter vse zdravstvene in hotelske storitve, je res vseeno, kdaj si tam. Še zlasti so zimski meseci priporočljivi za starejše ljudi, ki ne prenašajo poletne vročine; pa tudi za kmete-borce, ki se v poletnih mesecih težje ločijo od doma zaradi kmečkih opravil.

Pa bo kdo rekel: »Za svoj denar grem lahko kamorkoli. Ni mi treba ravno v Strunjan.« Res je! Toda tisti, ki smo tja zahajali še v časih, ko ni bilo bazena in vseh sedanjih udobnosti, smo se vedno radi vračali, kar dokazuje, da smo se tam dobro počutili. Ni nas privlačevala le ugodna klima strunjanskega zaliva, lepo urejena okolica doma in plaža, pač pa tudi primeren odnos vsega tam zaposlenega osebja. Glavni razlog našega vedno ponovnega vračanja v Strunjan pa je tovariško počutje med sebi enakimi. Tam smo le borci med seboj.

Sama zahajam v Strunjan že veliko let. Nekajkrat me je tja poslala zdravniška komisija, še večkrat pa sem šla na svoje stroške. In še bom šla ter pripeljala še druge.

Poleg ugodne klime in bazena z ogrevano morsko vodo boste v Strunjanu našli še vrsto naprav za zdravljenje in aktivno rekreacijo: od podvodne masaže, obsevanja, razgibavanja, inhalacij do savne ter kegljanja in drugih aktivnosti v novem športnem parku. Sedaj bi lahko prirejali v Strunjanu tudi razna srečanja borcev in aktivistov, saj razpolaga dom s klubskimi prostori in dvoranami. Lahko združimo prijetno s koristnim ter se ob kopanju in rekreaciji pogovorimo še o svojih problemih, obujamo spomine, zbiramo podatke in se dogovarjamo za akcije.

Za informacije in rezervacije zavrtite telefonsko številko: 066-75-881 ali pa pišite na naslov: Hotel »Svoboda«, Zdravstveno rekreacijskih center vojaških invalidov in borcev NOV Slovenije, Strunjan p. Portorož. Lahko pa tudi kar po starem: Dom VVI Strunjan.

CVETKA MRAK
Nova Gorica

Težave pri podeljevanju spominskih znakov

Odmev na Naši partizanski znaki, 50. številka TV-15

Posamezne borce iz te ali one brigade, katerih znake bom še predstavil v rubriki Naši partizanski znaki, prosim, naj podobne pripombe v bodoče naslavlajo na svoje brigade in podobne odbore in ne name. V nobe-

nem primeru me ne more zadeti krivda, če vsi upravičenci znakov niso dobili. Ni moja naloga ugotavljati, ali so do znakov res prišli vsi, ki bi morali.

Namen moje rubrike je v okviru celote predstaviti slovenska partizanska odlikovanja in znake. Faleristika (veda o odlikovanjih in znakih) je pri nas še vedno v povojih in zato mislim, da ti sestavki niso odveč zlasti ne, če gledamo na odlikovanja in znake kot na del tradicij narodnoosvobodilnega boja. Podatke o posameznih brigadnih znakih iščem pri brigadnih odborih. Večinoma mi odpišejo tajniki teh odborov in njihove navedbe o številu izdelanih in podeljenih znakov, o upravičencih in podobno jemljem kot verodostojne. Tudi nimam nobene možnosti preverjanja. Drugo gradivo, s katerim si pomagam pri pisanju, je zgodovinska literatura in so časopisna poročila o posameznih sodobnih dogodkih. Rad verjamem, da prihaja pri podeljevanju spominskih znakov do težav. Toda, sem za to kriv jaz? Še zdaleč ne! Namena namena zanikati, da tovariš Stane Zigmond-Niko, brigadni administrator Šercerjeve brigade z Vrhnike, ne bi bil upravičen do znaka in seveda vabila na proslavo. Glede znakov udeležencev pohoda 14. divizije na Štajersko, mislim, da nihče od upravičencev ne bi smel ostati brez njega. Bil sem član propagandne komisije pri pripravljalnem odboru za proslavo in pobudnik za izdelavo spominskih znakov ter organizator njihove izdelave. Razdeljevanje ni sodilo v mojo pristojnost in so šla vabila z znaki do borcev prek občinske konference SZDL. Po proslavi mi je Franci Strle napisal imena petih borcev, ki so ostali brez znakov (Anton Jaklič, Peter Istenič, Jože Šturm, Ivan Kosmač in Jože Petrovčič). Spisek sem v posebnem pismu poslal občinski konferenci SZDL v Maribor. Kaj je bilo z njim, ne vem. Vem pa, in tako sem tudi zapisal, da je pri izdelovalcu – graverstvu Jeraša v Ljubljani – ostalo še dovolj negraviranih znakov v zalogi. Morebiti bi bilo prav, če bi stopil in se osebno pozanimal, toda takrat sem v Dom družbenih organizacij zelo redko zahajal.

Neprimerno je, da mi tovariš Zigmond očita, da pišem o podeljevanju in dogodku »po skoraj dveh letih«. Če bi skušal razumeti, za kaj gre pri rubriki »Naši partizanski znaki«, tega ne bi napisal. Iz njegovega pisanja je razbrati eno samo veliko razočaranje nad srečanjem v Mariboru. Če ne bi jezen, kot sam piše, prehitro zapustil dvorane C, bi videl, da je bilo veliko borcev, ki se niso in niso mogli raziti. Kakor on pa mislim, da proslava res ni sodila v mrzlo skladišče v Bohovi, toda tudi o tem nisem odločal jaz.

JANEZ J. ŠVAJNCER

Kje so vzroki za takšno površnost

Pred dnevi mi je profesorica zgodovine v naši šoli predložila Krajevni leksikon Slovenije, III. knjigo, Svet med Savinjskimi Alpami in Sotlo, ki ga je s sodelovanjem Franceta Planine pripravil in uredil Roman Savnik.

Leksikon opisuje na 309. in 310. strani tudi Vitanje, njegovo zgodovino in razvoj. Na 310. strani je zapis o Vitanju med okupacijo in njegovo sodelovanje v narodnoosvobodilni vojni. Zapisano je: »Jeseni 1941 so Nemci izselili mnogo družin. Sredi tega leta so partizani dvakrat vdrli v trg ter odnesli s seboj živila, obleko in druge potrebščine. Malo nato so Nemci odredili mobilizacijo, a vsi naši fantje so odšli v partizane. Zanje je skrbel zlasti tukajšnji zdravnik Stanko Silan, ki je borcem tudi že prej pošiljal hrano in sanitetne potrebščine. Dne 14. februarja 1944 so Nemci ustrelili 10 talcev, na kar opozarja spomenik na dotičnem mestu. Dne 11. julija 1944 je izvršila napad Tomšičeva brigada in zalepila mnogo materiala. Požgani sta bili dve domačiji.«

Zgrozil sem se ob tako površnem, neresničnem, stilno in slovnično zelo slabem zapisu.

V zvezku šolske kronike, pisanem takoj po osvoboditvi, sem našel s pisalnim strojem napisano prilogo: »10. 4. 1941 ob 22.30. uri je fašistični okupator zasedel območje Vitanja. Že 14. 4. 1941 so Nemci začeli zapirati zavedne domačine. Jožef Kitek je v priporu umrl, Jožef Pintar pa je bil ustreljen. Oktobra 1943. leta je prišla v bližino Vitanja četa partizanov. To četo je vodil Jože Hrovat, domačin iz vasi Sp. Dolič. Prebivalci Vitanja so podpirali NOB, prispevali materialno z zbiranjem obleke in obutve ter sanitetnega materiala. Pri tem je posebno pomagal tov. dr. Stanko Silan.

14. 2. 1944 je okupator pripeljal v Vitanje 10 talcev in jih na posestvu Jerneja Fijavža, ki je ob cesti Vitanje – Sp. Dolič, ustrelil. Ta dan je ostal spominski dan – krajevni praznik Vitanja.

Takoj po ustrelitvi je bil prehod 14. divizije čez Vitanje v Dolič in na Graško goro. Med tem časom so bile ogorčene borbe na Paki pri Vitanju, kjer je padlo 7 partizanov. Padli borci so pokopani na vitanjskem pokopališču. Julija 1944 so Nemci po neuspelem napadu na Pohorje povečali teror. Nekaj časa za tem so partizani odvzeli imetje Nemcem in nemčurjem v Vitanju. Marca 1945 so Nemci po vrnitvi s Pohorja zažgali dve kmetiji v Vitanju. 2. 5. 1945 je Šercerjeva brigada napadla policijsko postojanko v Vitanju, ter jo 3. 5. 1945 tudi likvidirala. Istega dne se je okupator umaknil iz Vitanja.

Če primerjamo ta dva zapisa, lahko ugotovimo, da je zapis v šolski kroniki, čeprav nepopoln, veliko bolj konkreten in dokumentaren.

»Jeseni 1941. leta so Nemci izselili mnogo družin,« trdi leksikon. Danes so nam vendar na razpolago točni datumi izseljevanja, poznamo celo uro za posamezno družino. Vemo, da je to bilo takoj ob prihodu okupatorja. Tako je bilo povsod na Štajerskem in Vitanje ni nobena izjema. Seveda so izseljevali tudi pozneje. Šolska kronika pove, da so Nemci začeli zapirati zavedne Slovence že 14. aprila, to je štiri dni po njihovem prihodu v Vitanje.

Nemci so imeli v Vitanju že pred vojno močno peto kolono v organizaciji kulturbunda. Ta je bila v Vitanju močnejša in številnejša kot v nekaterih večjih okoliških krajih. Že pred vojno so nemčurji uspeli prigrabiti v svoje roke v Vitanju vse ključne gospodarske pozicije. Ti so tudi pripravili vse potrebno gradivo, spiske in podatke za izseljevanje najnaprednejših slovenskih družin. To so storili z namenom, da se jih znebijo, pa tudi zato, da si prisvojijo še njihovo imetje.

Vitanjski trg pa je ostal močno nemčursko gnezdo vse do konca vojne. V ta trg ni stopila partizanska noga vse do osvoboditve maja 1945.

Zaradi vsega tega je nerazumljiva trditev v Leksikonu v drugem stavku, ki pravi: »Sredi tega leta« (Mišljeno je leto 1941 iz prejšnjega stavka) »so partizani dvakrat vdrl v trg, ter odnesli s seboj živila, obleko in druge potrebščine.« Vemo, da je bilo oktobra 1941 za nekaj minut osvobodeno mesto Šoštanj, edino na Štajerskem. Vemo pa tudi, da 1941. na tem območju ni bilo partizanov, še zlasti ne tako močne enote, ki bi bila sposobna vdreti v takrat močno utrjeni nemškutarski vitanjski trg. Niti Tomšičevi brigadi to ni uspelo leta 1944.

Dalje piše v Leksikonu: »Malo nato so Nemci odredili mobilizacijo, a vsi naši fantje so odšli v partizane.«

Nemci so mobilizirali v svojo vojsko na Štajerskem vse od leta 1941 do konca vojne. Očitna laž in potvorba pa je, da so vsi vitanjski nemški mobiliziranci odšli k partizanom. Vitanje ne premore borca NOV od leta 1941 ali 1942. Resnica je ravno nasprotna, da so vsi fantje, ki so takrat dobili pozive, tudi odšli v nemško vojsko, saj tudi niso mogli kam drugam. Prvi Pohorski bataljon, ki je v 1942. letu deloval na Pohorju, se je Vitanja na daleč izogibal. Ni znana nobena akcija v tej bližini v tistem času. Znana so tudi imena vseh borcev 1. Pohorskega bataljona, a nisem med njimi zasledil nobenega fanta iz Vitanja. Drugih partizanskih enot pa takrat tu ni bilo. Kje so bili potem vitanjski fantje, da je zanje skrbel zdravnik Stanko Silan, »ki je borcem

že prej pošiljal hrano in sanitetne potrebščine?«

Verjamem, da je dr. Stanku Silanu hudo, ko bere tako popačeno pisanje. On je resnično z vso vneto in z vsemi močmi podpiral narodnoosvobodilno gibanje, a le takrat, ko so za to nastali pogoji in potrebe, organizacije in partizanske enote. To pa je bilo od druge polovice 1943. leta dalje. Vitanjčanom je tudi znano, da so Nemci od dr. Silana zahtevali sodelovanje pri streljanju 10 talcev, pa je tako sodelovanje odklonil. Zdravnik bi moral ugotoviti in potrditi smrt posameznika. To streljanje so Nemci priredili javno. Vse doslej žive ljudi so nagnali na kraj, da so temu zločinu prisostvovali. Ljudje se še danes spominjajo!

Ko je Tomšičeva brigada 11. julija 1944 napadla Vitanje, ni prodrla v trg. V njem je bila namreč močno utrjena nemška posadka. Brigada je obvladovala le vas in še to v hudem spopadu nož na nož. V vasi si je z eksplozivom utrla pot v trgovino in se založila z raznim materialom. Do trgovin v trgu ni prišla.

O tem napadu in sploh o vezah partizanov z Vitanjem sem se veliko pogovarjal s pokojnim narodnim herojem Ivanom Kovačičem-Efenko, komandantom 14. divizije. Povedal mi je, da so bili boji ob napadu na Vitanje zelo hudi in brigada ni smela žrtvovati borcev na napad na trg. Povedal pa mi je tudi, da so v samem Vitanju imeli svoje zaupnike in sodelavce v neki trgovki Mariji, ki jih je večkrat obiskala v štabu na Brdcah, jih obveščala in oskrbovala s cigaretami. To delo pa je morala opravljati na skrivnem, kajti okupator je imel v Vitanju vse polno ovaduhov.

Krajevni leksikon Slovenije je v vsaki šoli v Sloveniji kot učbenik in kot vir, iz katerega črpa mladi rod znanje o zgodovini svojega in drugih krajev, pa tudi o zgodovini naše slavne narodnoosvobodilne vojne. Zakaj je tako malomaren in neodgovoren odnos do nje v leksikonu?

Za izdajo tega Leksikona so naši delovni ljudje vložili velika sredstva z namenom ohraniti verodostojne podatke prihodnjim rodovom. V nasprotnem prepričanju verjetno tega denarja ne bi dali. Kdo pa je odgovoren za vsebino?

Takšno površno in netočno pisanje postavlja pod vprašaj celotno zgodovino pisje te dobe. Tisti, ki jim ta čas ni tako pri srcu, poskušajo na osnovi očitne netočnosti razvrednotiti celotno naše zgodovino pisje iz NOB.

Iz Krajevnega leksikona Slovenije jemljejo podatke razni pisci tudi za druge publikacije. In če so v njem neresnični podatki, tudi druge publikacije širijo neresnico. Tako je na primer Ivan Stopar v knjižici VITANJE, kulturni in naravni spomeniki Slovenije, Zbirka vodnikov, ki jo je 1979. leta izdala tiskarna Tone Tomšič v Ljubljani, po vsej verjetnosti iz tega vira zapisal:

»Vitanje je prispevalo svoj delež tudi v narodnoosvobodilnem boju. Na jesen 1941 so Nemci izselili številne narodno zavedne družine. Že tega leta so partizani dvakrat napadli trg in se oskrbeli z živila, obleko in drugim. Mnogi vitanjski fantje in moške so pozneje odšli v gozdove, zato so Nemci 14. februarja 1944 ustrelili deset talcev. Enajstega julija 1944 je vdrla v naselje Tomšičeva brigada, si nabrala potrebni material in se umaknila.«

Ta zapis je sicer bolj previden, a še vedno netočen in neresničen. Neresnica se širi dalje...

Menim, da je tak odnos do zgodovine narodnoosvobodilnega boja nedopusten in vreden obsodbe. O tem se morajo zamisliti predvsem tisti, ki to zgodovino proučujejo in jo dobro poznajo. Prav bi bilo, da bi vse šole pregledale sestavke, ki govorijo o NOB njihovega kraja v tem leksikonu. Če bi ugotovili še več netočnosti, bi morali leksikon popraviti.

Dokler smo udeleženci narodnoosvobodilnega boja še živi in dokler nas spomin še ni zapustil, moramo skrbeti za točno in resnično pisanje o tej slavni dobi. Neresnično in netočno vsebino pa moramo odstraniti. Kako bomo to storili v leksikonu, pa naj povedo tudi avtorji.

FRANJO MAROŠEK
Vitanje 130

Popravek

Pod člankom Tovarišica Vladoša, zdravo, med utrinki in odmevi v 50. številki TV-15, je izpadel podpis avtorja Marjana Tratarja-Uča. Tako avtorju kot bralcem se opravičujemo!

Uredništvo

Naročam tednik TV 15

Ime in priimek

Ulica, hišna št.

Kraj

Pošta

podpis

Vojaški kolektiv starešine Jevta Neškovića je najboljši

Prehodna zastavica karavli Janka Premrla-Vojka

V vsearmadnem tekmovanju »Iščemo najboljšo enoto JLA«, ki je bilo posvečeno 35-letnici zmage nad fašizmom in 30. obletnici delavskega socialističnega samoupravljanja, je prvo mesto v obmejni enoti Živka Juroša osvojil vojaški kolektiv starešine Jevta Neškovića iz Šempetra. Zmagovalci, ki sicer skrbno varujejo naše državne meje, so dosegli izredne uspehe na področju krepitve bojne pripravljenosti ter moralnopolične enotnosti. Ocena za bojno pripravljenost tega vojaškega kolektiva je ODLIČNA, za nauk in vzgojo tudi ODLIČNA.

Vsekakor so vredni pozornosti tudi uspehi, ki jih granicarji dosegajo v sodelovanju s kraji krajne skupnosti Šempeter. Skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami so nazorno pokazali, kakšno mora biti varovanje naših meja, praktično pa so potrdili v preteklih in takratnih mednarodnih kriznih situacijah. Prav ob teh so prišli do popolne veljave enotni pogledi granicarjev in krajanov, še zlasti uspešno so opravili svoje naloge v času bolezni vrhovnega komandanta tovariša Tita. Tokrat so prišli še posebno do izraza njihova strokovna usposobljenost, disciplina ter trdna moralna in politična zavest.

Ob razglasitvi rezultatov je bil vojaški kolektiv karavle Janka Premrla-Vojka v Šempetru razglašen za najboljšega v enoti Živka Juroša v letu 1980. Ta kolektiv si je s tem priboril prehodno zastavico in pisno pohvalo komandanta LAO generala Branka Jerkića. Biti dvakrat zapored najboljši v najboljši enoti je v resnici velik dosežek.

Ob tem ni torej nič nedo-

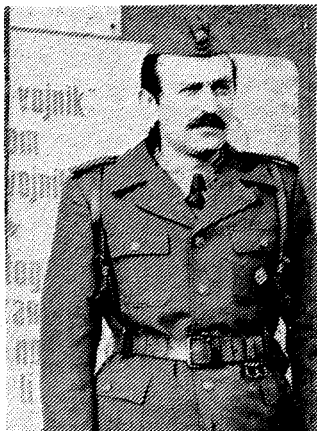

Jože Vovk, Ljubomir Tadić in Dragan Cucić s psom Pamom na patroljni stezi

Jevto Nešković

jemljivega, če se z granicarji vred veselijo skupaj vsi kraji z območja šempetrske krajne skupnosti. Prav gotovo je k uspehu bistveno prispevala dejavnost zveze komunistov in vedno večje uveljavljanje osnovne organizacije zveze socialistične

Zoran Vukelić

mladine, katere predsednik je vojak Zoran Vukelić iz Zagreba in sekretar vojak Anton Kovačević iz Velike Koponice, ki si je priboril značko zgradnega vojaka in s tem 15 dni nagradnega dopusta. Revolucionarne spodbude in usmeritve tovariša

Anton Kovačević

Tita so bile in ostajajo izhodišče njihovega vsakdanjega dela, da s skupnimi akcijami in različnimi oblikami sodelovanja z mladino krepijo svojo bojno pripravljenost, varnost in nedotakljivost naših meja.

Mile Gojković

Pogovor z Živkom Jurošem, komandantom v obmejni enoti

Pogumno k večji usposobljenosti

Živko Juroš

Dan Jugoslovanske ljudske armade so vojaki in starešine praznovali v spoznanju, da so dosegli pomembne uspehe v bojni pripravljenosti, v sistemu varnosti državne suverenosti in nedotakljivosti njenega območja ter na drugih področjih svojega delovanja.

»Obmejni kolektivi in moja enota smo praznovali dan JLA s ponosom, ker smo dosegli pomembne uspehe v bojni pripravljenosti. Kljub temu, da je pred nami stala zelo dolga vrsta obveznosti,

je enota dosegla večje in boljše uspehe od tistih, ki smo jih dosegli v prejšnjem letu, ko je enota osvojila prehodno zastavico in je bila že četrta proglašena za najboljšo obmejno enoto v Ljubljanskem armadnem območju. Pogumno korakamo k večji bojni usposobljenosti, odločni, da v tekmovanju »Iščemo najboljšo enoto JLA« obranimo prvo mesto in ga ne prepustimo tistim, ki so nam tik za petami. Moram pa povedati, da je prvo mesto težje obraniti kot pridobiti. Osnova, s katere smo izhajali, je bilo ustvarjanje moralno močnih in trdnih vojaških kolektivov, sposobnih za izvajanje vseh nalog. Medsebojni odnosi, zgrajeni na medsebojnem zaupanju, so prerasli v enotno misel in akcijo.

Največji uspeh smo dosegli v vojaškostrokovni vzgoji. Za izredne dosežke so bile do sedaj pohvaljene enote Jevta Neškovića, Alojza Kropca, Ljuba Popovića, Vlada Janjanina, Dragica Milovanovića in Branka Kasanića. Pripravljenost rezervnega kadra je tudi prav dobra, kar

dokazujejo visoke ocene na spomladanskih in jesenskih vajah. Ti so pokazali visoko moralnopolično zavest in privrženost tovarišu Titu in njegovi usmeritvi.

Pri pouku vseh enot smo dosegli več kot v preteklem letu. To je dosežek vztrajnega dela in kvalitetnega vodenja ter poveljevanja. Sleherne naloge smo se lotevali z natančnimi pripravami. V vzgoji rezervistov, ki jo dojemamo kot eno od pomembnih nalog, smo uspeli doseči boljše uspehe in vidnejše sadove svojega truda.

Vsi ti uspehi so od slehernega pripadnika enote zahtevali največjo požrtvovalnost. Zavedamo se, da lahko naredimo še več in bolje; prihodnost je priložnost za to. V boj za večje kvalitete v delu so vključeni vsi dejavniki. Organizacija ZK je pobudnik in nosilec akcije. Tu je tudi mladinska organizacija, ki ima vse večji vpliv na izboljšanje pouka in izobraževanja, discipline, notranjega reda, medsebojnih odnosov, tovarištva, širjenja bratstva in enotnosti.

Dosledno uresničevanje

zasnove SLO in družbene samosaščite je vneslo v sistem varnosti državne meje in obmejnega območja novo kakovost. Zato je ta sistem letos deloval še skladneje in pri tem je treba vztrajati tudi v prihodnje. Vsak prebivalec našega obmejnega pasu je postal hkrati tudi čuvaj naših meja, granicarji pa se vključujejo v delo krajevnih skupnosti na terenu, kjer delajo. Le s skladnim delovanjem tega sistema bo varnost naših meja boljša in učinkovitejša. Nobene prireditve kulturnozabavnega in športnega značaja si ne moremo zamisliti brez udeležbe granicarjev in mladine.

22. december smo praznovali prvič brez našega vrhovnega komandanta in maršala Jugoslavije, toda s Titom globoko v naših srcih, pripravljeni in odločni nadaljevati njegovo pot ter negovati in krepiti vse vrednote naše socialistične revolucije, še posebej bratstvo in enotnost, na kar nas je tovariš Tito neštokrat opozarjal,« je ob koncu pogovora še posebej poudaril Živko Juroša.

Mile Gojković

IZ ORGANIZACIJ ZVEZE REZERVNIH

JESENICE – Predavanje o zunanjepolitičnih dogodkih

Občinski konferenci ZRVS in ZKS Jesenice sta v okviru programa rednega izobraževanja svojih članov pripravili predavanje o aktualnih zunanjepolitičnih dogodkih. Predaval je republiški sekretar za notranje zadeve SR Slovenije Tomaž Ertel, ki je obsežno predstavil sedanja dogajanja v svetu, krizna žarišča, govoril je gibanju in problemih neurešenih ter o prizadevanjih naše samoupravne socialistične družbe za odpravo vseh napetosti in mirnega reševanja sporov v današnjem nemirnem svetu.

Predavanje so z zanimanjem spremljali vsi odgovornejši družbenopolitični delavci jeseniške občine, člani osnovnih organizacij ZRVS, drugi vojaški oficirji, sekretarji osnovnih organizacij ZK in drugi.

Janko Rabić

MARIBOR – Praktična pomoč krajevnim organizacijam ZRVS

Občinska konferenca ZRVS je izdala glasilo IZ VRST RVS v tisoč izvodih. Z njim želijo prenašati izkušnje uspešnega dela med njihove organizacije. V prihodnjem letu nameravajo pripraviti še tri ali štiri številke. V njih bodo obravnavali aktualno problematiko v vrstah RVS, obdelovali teme in naloge ter ostale aktivnosti. Seveda bodo tudi predstavili posamezno organizacijo in člana RVS.

Komisija za informativnopropropagandno dejavnost in občinska konferenca ZRVS si prizadevata, da bi poudarili izkušnje uspešne krajevnih organizacij. Seveda je tudi temeljna želja, da bi razširili krog dopisnikov, ki bi se oglašali iz krajevnih organizacij v tem občasnem glasilu. Velja prepričanje, da bi s tem seveda poleg ostalih oblik ustvarili veliko večjo medsebojno povezanost tako med posameznimi organizacijami kakor pri izmenjavi določenih izkušenj. S tem bi seveda drug drugemu kar najbolj pomagali pri uresničevanju nalog na področju informiranja.

Glede na to, da je v mariborski pokrajini osnovan medobčinski svet ZRVS zaradi usklajevanja dela, izmenjave mnenj in izkušenj pri vzgoji, družbenopolitičnem delovanju, kadrovanju in informiranju med občinskimi organizacijami ZRVS obdravskih občin, je potreba po neposredni vključitvi tega sveta toliko bolj nujna.

Nekaj o teh načrtovanih prizadevanjih komisije za informativnopropropagandno dejavnost in občinske konference ZRVS Maribor je opaziti že v prvi številki, saj je očitno njena vsebina ne samo konkretna, ampak tudi prilagojena dejanskim potrebam. V njej je namreč poleg nekaj intervjujev posameznikov, ki so na letošnjem občinskem taktično orientacijskem tekmovanju v Pekrah pokazali zelo dobre, če že ne najboljše rezultate, objavljene tudi uvrstitve, ki so jih v posameznih zvrsteh tekmovanja dosegli mladinci posamezne šole, RVS in njihove organizacije.

Drago Miklavc

CERKNO – 15. športno tekmovanje ekip ZRVS in VVI Primorske

Občinska konferenca ZRVS Idrija in krajevna organizacija ZRVS Cerkno sta v počastitev dneva JLA organizirali 13. decembra 1980 v Cerknem že 15. športno tekmovanje ekip ZRVS in VVI Primorske. Tekmovanja se je udeležilo 130 članov zveze rezervnih vojaških starešin in vojaških vojnih invalidov iz Izole, Kopra, Postojne, Nove Gorice, Tolmina, Ajdovščine in Idrije, ki so tekmovali v streljanju z zračno puško, kegljanju in šahu. Žal tokrat na tekmovanju ni bilo predstavnikov občinskih konferenc ZRVS iz Pirana, Sežane in Ilirske Bistrice.

Rezultati

Streljanje z zračno puško (9 ekip): 1. ZRVS Izola, 718 krogov; 2. ZRVS Nova Gorica, 683 krogov; 3. ZRVS Postojna, 677 krogov. Med posamezniki so bili najboljši: 1. Boris Božić (ZRVS Izola), 186 krogov (9×10); 2. Darij Ban (ZRVS Izola), 186 krogov (8×10); 3. Ivan Fidelj (ZRVS Koper), 181 krogov.

Kegljanje (9 ekip): 1. ZRVS Nova Gorica, 257 podrtih kegljev; 2. ZRVS Tolmin, 236 podrtih kegljev; VVI Koper, 235 podrtih kegljev. Šah (6 ekip): 1. ZRVS Koper, 24 točk; 2. ZRVS Ajdovščina, 23,5 točk; 3. Idrija ZRVS, 23 točk.

Skupni ekipni vrstni red: 1. ZRVS Nova Gorica 23, 2. ZRVS Koper 21, 3. ZRVS Ajdovščina 15, 4. – 5. – 6. ZRVS Tolmin, ZRVS Idrija in ZRVS Izola 14, 7. VVI Nova Gorica 11, 8. ZRVS Postojna 8, 9. VVI Koper 7 in 10. VVI Idrija 2 točki.

Udeležence športnega srečanja je na zaključni slovesnosti pozdravil Viktor Podobnik, sekretar OK ZKS Idrija, ki je poudaril pomen tovrstnih športnih srečanj in njihov prispevek k izmenjavi delovnih izkušenj članov ZRVS in VVI Primorske. Najboljše ekipe v posameznih disciplinah in ekipnega zmagovalca je prireditelj nagradil s pokali. Vse ekipe pa so prejele spominske diplome in značke.

Silvo Kovač

IZ ORGANIZACIJ ZVEZE REZERVNIH

Več kot pol milijarde ljudi po vsem svetu pestijo in težijo različne telesne okvare in hibe ali duševne motnje. Ti ljudje se težje kot ostali vključujejo v normalno življenje in delo. Združeni narodi so prav zaradi tega, da bi opozorili svetovno javnost na težave, s katerimi se srečujejo ti ljudje, proglasili 1981. leto za mednarodno leto invalidov.

V različnih državah po svetu so merila o tem, kdo šteje med invalide pa tudi akcije, pomoč in aktivnost za vključevanje invalidov v življenje in delo, različne. Prav zato naj bi mednarodna akcija v tem letu ne le opozorila na probleme s tega področja, ampak tudi pokazala na osnovni problem, to je praktično vključevanje invalidov v normalno življenje. Razvite države rešujejo probleme invalidov seveda drugače kot države v razvoju. Razviti imajo razvite sisteme institucionalizirane skrbi za invalide, kar za države v razvoju ne bi mogli reči. Združeni narodi se zavzemajo za srednje poti reševanja

V Jugoslaviji je ta čas milijon in pol invalidov. Naša država je v letošnji mednarodni akciji aktivno sodelovala, ustanovljen pa je tudi jugoslovanski odbor za mednarodno leto invalidov in tudi koordinacijski odbor pri SZDL Slovenije. Težiče naših prizadevanj bo preprečevanje invalidnosti ter kar najboljše usposabljanje invalidov za življenje in delo. To leto naj bo le začetek stalne mednarodne skrbi in spodbude za sprejem dolgoročnejših programov na tem področju, saj, kakor je dejal predsednik posvetovalnega komiteja (pri OZN), »mednarodno leto invalidov ni nikakršna kampanja«.

Opravljen in načrtovan

reševati z dobrim in še bolj-
šim delom. Potem, ko so
obravnavali pogodbo med
domom vojaških invalidov v
Strunjanu in Republiškim
komitejem za borce in voja-
ške invalide, so člani komisi-
je za vojaške invalide predla-
gali dopolnitev (ki naj bi ve-
ljala tudi za druga zdraviliš-
ča), v kateri naj bi natančno
zapisali, kdo sproža zahtevo
za plačilo kazni tistih zdravi-
lišč, ki v določenem roku ne
kličejo pacientov na zdravl-
jenje. Sprejeli so tudi sklep,
naj invalidske organizacije
svoje člane obveščajo, naj
vlagajo svoje prošnje za
zdravilišča vse leto in ne le v
poletnem času.

V novo obdobje še z večjo zavzetostjo

Drago Miklavec

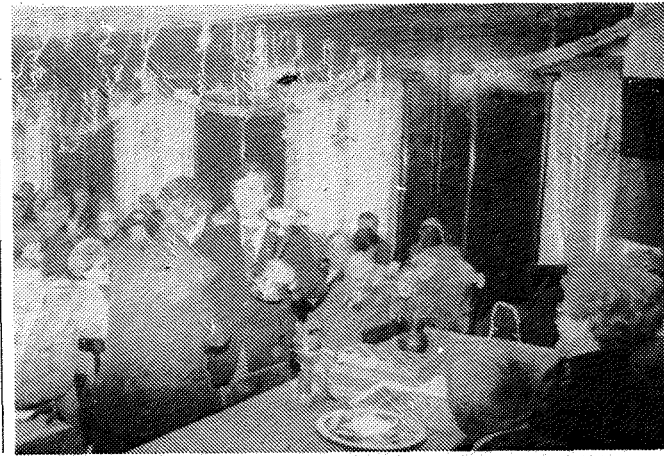
V. M.

Z DE LA BORČEVSKIH ORGANIZA

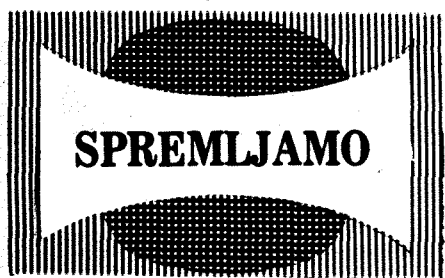
Borci so bili pionirji

30 let ŠD Invalid

J. Č.

§ KIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEV

Kulturnih diagonal

ki so skušale z naglim »preletom« nad »njivami« naše književnosti, gledališča, filma, likovne umetnosti, glasbe, arhitekture in drugih umetniških prizadevanj pregledati bero iztekajočega se leta 1980, se ne bomo spominjali z kdove kakšno zavzetostjo. Razlog je preprost: ker niso ustregle lastnemu namenu in ne izpolnile svojega poslanstva... Seveda se brž vprašamo, ali je v eni sami (enourni) oddaji sploh mogoče vreči pogled na vsa številna in vrhu vsega še kaj raznolična »polja«, da o smotnosti naglice, ki jo »preletavanje« te vrste samogibno vsiljuje, niti ne govorimo. V dobršni meri nesmiselna je že sama zamisel. Kar se je zgodilo, se je pač moralo zgoditi. Voditelj (Hudeček in Lomberg) sta nanovačila sobesednikov za poln studio, pa sta že vnaprej vedela, da se bosta morala tako rekoč brez sape poganjati od mize do mize, od teme do teme, pri čemer naj bi njuni gostje karseda skoparili z besedami, kajti obseg vsakega posamičnega pregleda je hočeš nočeš časovno omejen.

Vsi prisotni so imeli povedati precej več, kot jim je bilo dopuščeno, zato sta jim morala gostitelja neusmiljeno segati v besedo, nekajkrat kar sunkovito, sredi stavkov ali misli, kar sobesedniku zagotovo ne more biti prijetno. Če si že povabljen, da poveš, kar imaš povedati, najbrž nisi srečen, če te prekinejo, preden si svoje poročilo zaokrožil, in ti je na ta način dano vedeti, da dolgoveziš.

Tako rekoč nobenemu izmed gostov ni bilo dano priti do sape. In ob tem smo prav tako praznih rok ostajali tudi poslušalci, saj nas hlastno beganje med posameznimi tematskimi sklopi zlepa ni zmoglo zaokrožno informirati o vrhuncih kulturne ustvarjalnosti v letu 1980.

Veliko bolj smotno bi bilo, ko bi televizijski kumarniki poprej, pred zbirnim pregledom, pripravili zaokrožene oddaje o posameznih kulturno-umetniških področjih, sklepnemu pregledu pa namenili finalno srečanje v tako zastavljeni seriji. Ali drugače povedano: želimo si vsebinsko polne, ne formalistično zastavljene, pa zato v bistvu prazne, brezvsebinske oddolžitve nekemu absolviranemu kulturniškem letu.

Čakanje novoletne ure

s Trefaltom, Privškom in Avsenikom, z muzikanti ter osemdesetorico vedro razpoloženih »silvestrovalcev« se bomo spominjali radi, pa čeprav ni bilo nič posebnega, ali pa prav zato. Kot bi trenil, so se iztekale tri razigrane televizijske ure, katerih mikavnost je bila v tem, da smo ob njih pozabili na »rampo«, ki nas kot gledalce ločuje od dogajanj onstran ekrana. Ne da bi bili opazili, smo postali aktivni udeleženci srečanja, kot ga je organiziral Mito Trefalt. Razdajla med studiom in našimi domačimi prazničnimi prostori se je zmanjšala na minimum. Izcela smo se preselili med »vesele kolednike« – in oni med nas. Skratka: prenehali smo gledati

oddajo, doživljali smo silvestrovanje. Kot pripoveduje spomin, se nam kaj podobnega prejšnja leta ob silvestrskih priložnostih ni dogajalo, v čemer je posebna prednost letošnje novoletne oddaje, ki pa je bila, kar je vredno še posebej poudariti, izrazito varčna, stabilizacijska, skromna, brez blišča, kostumskih parad in specialnih efektov. A vse kaže, da je bila njena prednost prav v tej preprostosti, v tej njeni nezahtevni »ljudskosti«, v sestopu njenih družabnih teženj na vsakdanja življenjska tla, kjer se vsi skupaj vendarle bolje počutimo kot v blišču in žvenketu kristalnih čaš, v šuštenju svile, v prelivih neonskih barv in v presenetljivosti vseh siceršnjih »umetniških« stehnzirane odtujenosti.

Preprosto povedano: novoletno čakanje na prve minute 1981 je bilo po naši meri. Nič izrednega, nič veličastnega, daleč od superlativov, zato pa prijetno, vedro in vredno prijaznega spomina.

Igra »Naj poje čuk«

odhaja v našo notranjo zavest z mešanimi oziroma razdvojenimi občutki. Pa ne gre za »spopad« med vsebinsko drame na eni in njeno izvedbo na drugi strani, kajti izvedbeni koncept je s svojim kolikor toliko doslednim naturalizmom besedilu dovolj zvesto sledil. Neke vrste »konflikt« občutimo v dramskem besedilu samem. Kot da trpko jedro človeških dram (celotnega vozla usod, spletenih v prikaz tragične brezizhodnosti življenja na vasi) ni doživelo ustrezne izpeljave...

Seveda je usoda zakrknjene kmečke razočaranke Ane, njenega meščastega moža Štefana, njenega posinovljenca Dominika, ki ima v mestu svojo »pravo mafer«, in vseh drugih oseb, vpletenih v igro, vseskozi tragična in siva. Neizogibno je, da pojde njihovo dosedanje življenje po zlu, kajti zemlja in samota jih ne moreta več preživljati, klic mesta, doline, industrijskih poklicev je premočan in jih bo slejkoprej zvabil.

Avtor pa je vso to tragiko vaškega bivanja projiciral v posebno zgodbo, v nenaravni erotično-seksualni odnos med Ano in Dominikom, pri čemer je tragično usodnost dogajanja utemeljeval prav z Anino bolestrastjo, ki neizogibno vodi v izničenje, v smrt in v razkroj temeljev dotedanjega doma.

V tej dvojnosti tragičnega motiva pa tiči zanka, ki nas spravlja v dvom. Sprašujemo se, kaj smo pravzaprav gledali. Samo zasebno dramo neke kmečke ženske in nekega mladeniča – ali dramatičen prikaz eksistencialne tragike vaškega prebivalstva nasploh? In se nam zgodi tole: če naj bi naša drama erotične strasti prepričevala o obči eksistencialni tragiki ljudi, povezanih z zemljo, je njena dokazna moč v tem primeru zagotovo prešibka; če pa ostanemo v mislih samo pri tej seksualni drami in opustimo preiščevanje o njenih širših ali bolj dalekosežnih razsežnostih, pa prav tako ne bomo zadoščeni, kajti zgodba se na odnos med Ano in Dominikom ne osredotoča celovito – in tako je vse dramsko dogajanje v tej igri na neki poseben način polovičarsko, zgolj ilustrativno nakazano in zatoj vse preplitko utemeljeno v dejanskih razsežnostih tragičnega prelamljanja, kot ga doživlja sedanja slovenska vas. Igre se spominjamo razdvojeni, pa čeprav priznamo, da sta si tako avtor besedila (Tone Partljič) kot režiser (Andrej Stojan) zavzeto prizadevala h kar najbolj avtentičnemu ponazarjanju realnih življenjskih stanj.

Viktor Konjar

Iz naslovne fotografije Strletove knjige Tomšičeva brigada-uvodni del

Arti in Abi na konjih

Na naslovni fotografiji knjige Francija Strleta Tomšičeva brigada – uvodni del vidimo podobi dveh partizanov na konjih. Izraz na njunih obrazih je veder, a slovesno zadržan. Opremljevalec knjige Urh Slamič je izdelal knjižni ovitek tako, da je jezdeca na konjih postavil na ozadje velike vihrajoče rdeče zastave s srpom in kladivom partizana sta bila namreč borca Dakijeve Proletarske udarne čete, ki je bila prehodnica Prvega slovenskega proletarskega udarnega bataljona Tonea Tomšiča. Ta četa, v kateri so bili sami izbrani prostovoljci, hrabri borci, prekaljeni v bojih in naporih partizanskega načina vojskovanja in življenja, je dala vodilni kader za novo nastajajoče enote narodnoosvobodilne vojske na Notranjskem in Dolenjskem spomladi leta 1942. Ko je fotografija nastala, sta bila partizana na njej Jože Kamnikar-Arti in Zdravko Prebil-Abi, na naslovni fotografiji desni, s triglavko s ščitnikom že komandirja čet.

Fotografirala sta se 25. maja blizu vasi Rob, jugozahodno od Velikih Lašč, pri žagi, mimo katere pelje pot proti Notranjski. Istega dne, prav tako pri žagi blizu Roba, je nastala tudi fotografija, na kateri sta na konjih na čelu Abijeve čete pred njenim odhodom proti Sodražici. Čez dva dni, 27. maja, so borci 5. bataljona Notranjskega odreda, v katerem je bila tudi ta četa, osvobodili Sodražico, ki je bila središče osvobodilnega ozemlja, katerega so partizani obdržali polna dva meseca kljub silovitim napadom Italijanov. V tem bataljonu je bil Jože Kamnikar-Arti komandir 1. čete, Zdravko Prebil-Abi pa komandir 4. čete in namestnik komandanta bataljona Staneta Semiča-Dakija.

Jože Kamnikar-Arti je dobre tri mesece po nastanku fotografije padel v boju z belogardisti v Begunjah pri Cerknici. Zdravko Prebil-Abi je vojno preživel in je zdaj star 67 let.

Ko smo ga lani proti koncu leta, po izidu knjige Tomšičeva brigada-

uvodni del, obiskali na njegovem stanovanju v Draveljski gmajni, je takole obujal spomine na svoj odhod k partizanom decembra leta 1941 in na dogodke ter boje v spomladanskih mesecih leta 1942:

»Datum odhoda v partizane smo določili na enem izmed sestankov pri predvojnem komunistu Jožetu Kopitarju v Borovnici. Odšli smo 10. decembra. Iz Borovnice nas je bilo šest. Pridružili so se nam še tovariši iz Notranjih gor. Teh je bilo 8 ali 9., imen vseh se ne spominjam več.

Med potjo na Kožljek smo imeli nemalo težav. Začele so se že potem, ko smo od kmeta Drpaleža ob Ljubljani prispeli v Črno vas, da bi se pripeljali čez Ljubljano. V Črni vasi našega vodiča Janeza Asvalda ni bilo; moral se je umakniti pred italijansko partuljo, ki je bila tam pred našim prihodom. Alojzije Lipar, lastnice čolna, s katerim so prevažali aktiviste in partizane čez Ljubljano, tudi nismo dobili. Tako se je eden od nas, Pezdir iz Borovnice, kljub zelo hudemu mrazu odločil, da bo reko preplaval. To mu je tudi uspelo. Ves leden se je vrnil z onega brega s čolnom. In tako smo se prepeljali ter nadaljevali pot proti Podkrajju. Tam smo v gostilni srečali našega vodiča. Vodil nas je naprej proti Rakitni. Ko pa smo prišli v bližino Rakitne, smo zaradi visokega snega zašli. In nismo samo zašli, izgubili smo tudi vodiča. Tako smo v temi križarili nekje v bližini Rakitne nemara kar šest ur. Imel sem kompas in nazadnje smo se le prav orientirali in našli pot na Kožljek. Naš vodič Janez Asvald nas je čakal tam skupaj z drugimi terenci. Ti so nas pospremili v partizansko taborišče pri Kožljških žagah.

Zdravko Prebil-Abi se spominja, da je bilo v taborišču ob njihovem prihodu šest tovarišev, med njimi Stane Semič-Daki. Zdaj jih je bilo vseh skupaj 21. Štirindvajestega decembra so prišli še štirje tovariši iz Borovnice in nekateri domačini z območja Kožljeka. Spomi-

nja se tudi, da so prav tisti dan imeli politični sestanek, na katerem so bili navzoči France Popit-Jokl, Ignac Voljč, Jože Pirc, Miloš Zidanšek, Stane Semič-Daki, Tone Vidmar-Luka, Anton Zalar, Lojze Bukovec in drugi. Zadnjega decembra je prišla v njihovo taborišče še večja skupina tovarišev iz Ljubljane.

Število borcev Kožljške čete je iz dneva v dan naraščalo. V prvi tretjini januarja je že štela sto mož in se preimenovala v 3. bataljon Ljuba Šercerja, katerega poveljnik je bil Miloš Zidanšek. Štiri čete bataljona so osvobajale vasi na svojem operativnem območju. Februarja sta se dve četi umaknili v Loško dolino in od tam na Travno goro, dve pa na Mokrc. Z Mokrc sta se z velikimi težavami prebijali proti Travnici gori, kamor sta prišli meseca marca. Tam so na pobudo navzočega Aleša Beblerja odlikovali Dakijevo letečo partuljo, pozneje Udarno partuljo. V tej je Zdravko Prebil-Abi vodil eno od skupin, katerih naloga je bila kaznovanje domačih izdajalcev in izvajanje bliskovitih napadov na Italijane. Aprila je postal vodnik v Dakijevi proletarski udarni četi.

Sredi maja približno deset dni pred nastankom naslovne fotografije knjige Tomšičeva brigada – uvodni del, je bil Zdravko Prebil-Abi že komandir čete, ki je bila začasno dodeljena 5. bataljonu Notranjskega odreda kot 4. četa. Njegova četa je sodelovala v bojih za osvoboditev Iga. Nastalo je osvobodeno ozemlje, ki so ga partizani obdržali deset dni, čeprav so Italijani napadali s topovi, tanki in veliko množico pehotnih oddelkov. V tistih dneh je Zdravko Prebil-Abi vodil svoje borce iz napada v napad. S četo je sodeloval v hudih bojih z Italijani, ko so le-ti prodirali proti Igu. Ko so Italijani 22. maja prodrli v Ig, se je s svojo četo bojeval proti njim v vasi, v pouličnih bojih preden se je njegova enota kot zadnja, umaknila v bližino vasi Rob, kjer je 25. maja leta 1942 nastala naslovna fotografija knjige Francija Strleta Tomšičeva brigada-uvodni del.

Lojze Štradjot

NOVE KNJIGE

Franci Strle:

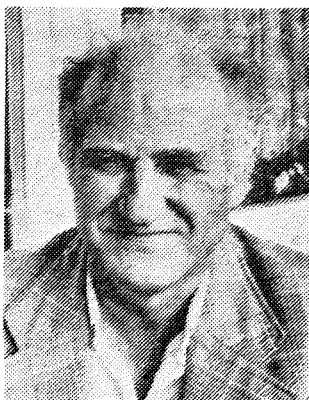
Tomšičeva brigada – uvodni del

Avtor si je zamislil ustvariti tako monografijo o Tomšičevi brigadi, ki bo zlasti v svojem uvodnem delu utemeljila politične in revolucionarne pogoje našega osvobodilnega boja. Zato se je odločil, da bo uvodni del obsegel eno knjigo, razvoj in boje Tomšičeve brigade od ustanovitve do konca vojne pa bosta obsegali nadaljnji dve ali tri knjige.

Uvodni del ali prva knjiga, ki je pravkar izšla, ima dva izrazita dela. Prvi je posvečen narodnostni, socialni in politični analizi predvojnega obdobja s posebno pozornostjo, ki je posvečena nastanku predhodnih partizanskih enot Tomšičeve brigade. Drugi del pa je posvečen bojem in rasti teh predhodnih enot.

Prva knjiga monografije Tomšičeve brigade ima šest poglavij. Prvo je posvečeno kratkemu uvodu, ki obsega eno stran. Drugo opisuje okoliščine za oboroženo vstajo in se dotika gospodarskih in socialnih razmer pred vojno. Potem prehaja na kratko analizo sovražni-kove moči pa tudi njegove nemoči za uspešen boj proti osvobodilnemu gibanju. Sledi kratek pregled tistega dela slovenskega ozemlja, kjer se je Tomšičeva brigada udeleževala bojev in bitk. Kratka analiza je posvečena možnostim za naslonitev na sosednje pokrajine, zlasti na obmejne predele Hrvaške. Poglavje je zaključeno s povzetkom in sklepom. To poglavje, na 16 straneh, je napisano živahno, strnjeno in razumljivo ter daje določen pregled nad elementi operacij partizanske vojske.

Tretje poglavje je temeljni del politične analize pogojev revolucije in osvobodilnega boja in obsega okoli 160 strani. Opisuje kmečke upore na območju tako imenovane Ljubljanske pokrajine ter jih povezuje z upornostjo prebivalstva, ki je dalo svoje borce v partizansko vojsko, zlasti v Tomšičevo brigado. Napisana je kratka informacija o začetkih socialističnega gibanja na Slovenskem, sledi opis vrenj, ki jih je pri nas povzročila oktobrska revolucija ter njen vpliv na naše politično življenje. Strle nadalje piše o mladih razumniki in Skoju, opisuje žarišča komunističnega gibanja ter razčlanjuje rezultate volitev v stari Jugoslaviji v luči aktivnosti naprednih sil. Piše o ilegali in delovanju proletarskih akcijskih čet, o delavskih kulturnih društvih in njihovem vplivu na politično misel delavstva, o društvu kmetijskih fantov in deklet, o prodoru komunizma v kulturni vrh. Razčlenjuje stanje pred konferenco v Goričanah. Sedem strani posveča stankam in boju za delavsko enotnost, preide nato na opisovanje kmečke delavskega gibanja ter piše o

Franci Strle

ukrepah za pomoč španski republiki. Nekoliko strani posveča programu in štabu revolucije. Sledi analiza premika Sokola na levo, pa beseda o študentih in narodnoobrambnem delu, o Vzajemnosti, o razrastu komitejev in celic, o Osvobodilni fronti in Narodni zaščiti. Na koncu opisuje okolišče za začetno novačenje. Poglavje ponuja dober pregled političnega delovanja raznih političnih struj, društev in organizacij, ki so ustvarile razmere, ugodne za boj in revolucijo. Poglavje ni preobširno, je zanimivo in zgoščeno napisano. V vseh pogledih je konkretno in nakazuje vlogo tomšičevcev in partizanov iz predhodnih partizanskih enot v osvobodilni vojni. Poglavje je novost, ki jo je avtor prispeval k pisanju monografij in zgodovini partizanskih enot.

S četrtem poglavjem se začne drugi del uvodnega dela monografije o Tomšičevi brigadi. Opisuje rast in boje vseh partizanskih enot, predhodnic Tomšičeve brigade od Udarne grupe do Proletarske udarne šole. Obsega 57 strani besedila in opisuje Kožlješko republiko, nastanek Dakijeve leteče patrulje, osnove za nastanek proletarske udarne čete, boje na Lužarjevem klancu in na Igu pri Ljubljani, obramba osvobojenega ozemlja, boje na pokritem mostu in za Ig in druge manjše akcije. Sledi opis, kako je Proletarska udarna četa prerasla v 5. bataljon Notranjskega odre-da. Na koncu poglavja je analiza značilnosti in pomena Proletarske udarne čete. Tudi to poglavje je napisano v lepem slogu in zanimivo ter konkretno. Vsa ljubezen avtorja je posvečena mnogim partizanom in znamenitim borcem, zlasti pa poveljniku Stanetu Semiču-Dakiju.

Naslednje peto poglavje je posvečeno zgledu in smrti Toneta Tomšiča, po katerem je brigada prejela ime. Avtor je sodil, da na 37 straneh najbolje opiše življenjsko in revolucionarno pot Toneta Tomšiča. Poglavje je napisano zgoščeno in ima polno najzanimivejših in najpomembnejših informacij.

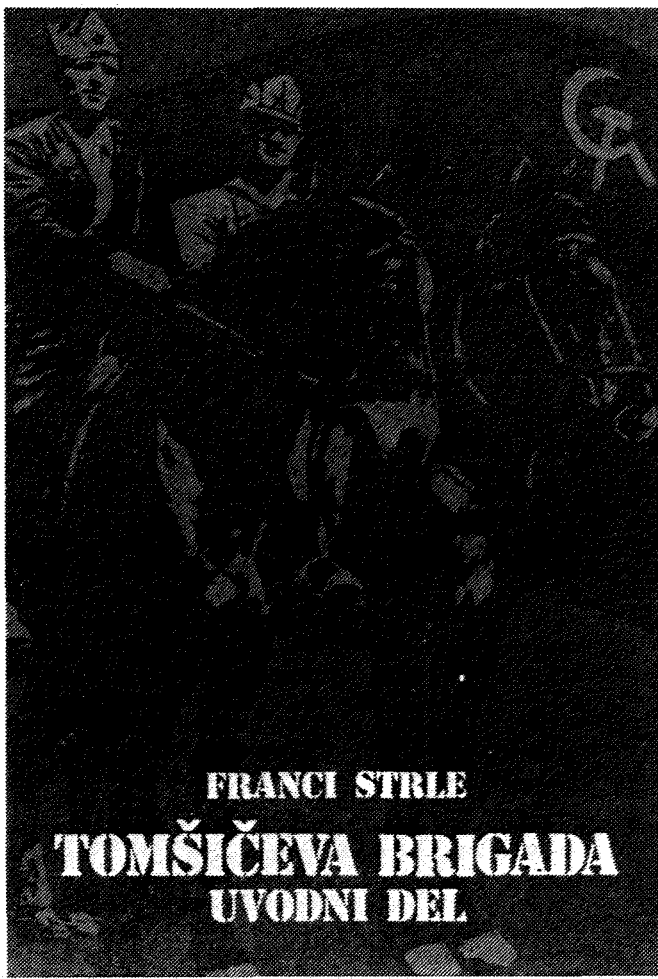
Temu poglavju sledi zadnje, šesto, ki je posvečeno bojem in rasti 1. slovenskega proletarskega udarnega bataljona Toneta Tomšiča. Na

114 straneh se nizajo podatki o življenju te znamenite partizanske enote in boju njihovih borcev ter poveljnikov. Opisana je slovesna ustanovitev bataljona na Zapotoku, pa številne preosnove in organizacijski ukrepi. Avtor je s posebno pozornostjo pisal o komunistih v bataljonu, o kandidatih partije in o skojcih. Zanimivi so opisi bitk na Polževem, v Marinci vasi, na Komolcu, na Toplem vrhu in drugod. Avtor ni pozabil tudi na posebne naloge bataljona. O akcijah bataljona in njegovih čet so nanizani opisi, ki se nanašajo na obdobje, ko je bila Tomšičeva že ustanovljena. Tudi to poglavje je lepo napisano, plastično so naslikani boji, saj je avtor z nekaterimi udeleženci akcij rekonstruiral boje in bitke na terenu samem. Živo je opisana udeležba posameznih borcev in bork ter poveljnikov ter njihov delež pri akcijah.

S tem poglavjem se konča prva knjiga monografije o Tomšičevi brigadi. Knjigi so na koncu priključeni seznam borcev Udarne grupe, Dakijeve leteče udarne patrulje in Proletarske udarne čete in seznam borcev 1. slovenskega proletarskega udarnega bataljona Toneta Tomšiča. Sledijo kazala enot, krajev in imen.

Na koncu je potrebno poudariti kvalitete Strletovega dela. Avtor se je potrudil, da v duhu svojega originalnega koncepta razvija temeljno idejo o političnih in proletarskih koreninah okolja, iz katerega so izšli partizani in po-

veljniki partizanskih enot, predhodnic Tomšičeve brigade. To se mu je posrečilo. Delo od začetka do konca prežema izredna proletarska politična moč borcev in bork ter poveljnikov, zlasti Stan-ka Semiča-Dakija, ki je dajal proletarskim enotam svežino bojnega poleta in ponos na proletarski rod. Poglavja so logično razvrščena in ustrezajo osnovni zamisli avtorja. Delo je zelo konkretno opisano, nobenih fraz ali propagandnega zanesenja-tva ni v njem. Posebno me impresionira podrobno opisovanje delovanja partizanov, katerih imena vse vrstijo skozi vsa poglavja. Borcu kot nosilcu boja in revolucije je posvečena velika pozornost. Delo je napisano zanimivo in napeto, ne da bi zato avtor uporabljal izrazne pripomočke, ki bi besedilo le pokvarili. Po sestavi je uvodni del monografije o Tomšičevi brigadi originalen in vsebinsko bogat. Pregled virov pa nam zatrjuje, da je uporabil vse dostopno gradivo in ga izpopolnil z izjavami živčih udeležencev bojev partizanskih enot, ki so opisane v tem delu. Opombe pod črto so bogate, kar 72 strani jih je, in prispevajo k natančnemu razumevanju dogajanj; 48 strani je opomb o virih. Brez seznamov obsega delo več kot 30 avtorskih pol. Tudi to govori, da je Franci Strle kot avtor v uvodni del monografije o Tomšičevi brigadi vložil izredno veliko dela in truda.

Lado Ambrožič
Novljan

Podelitev nagrad mladim literarnim ustvarjalcem

Ob 8. sklicu plenuma kulturnih delavcev OF, ki je bil v Novi Gorici od 21. do 22. novembra, je Zavod za šolstvo (OE Nova Gorica) razpisal tudi nagradni natečaj za najboljše spise o Francetu Bevku. Pobudi so se odzvali številni osnovnošolci in dijaki z vseh severno-primorskih šol, tako da je komisija imela nemalo dela z ocenjevanjem. Najboljši prispevki so bili objavljeni v posebnem glasilu, ki so ga prejeli vsi udeleženci plenuma, v njem pa najdemo prispevke Vite Žerjal (Gimnazija Nova Gorica), Marije Hlad (Šolski center za blagovni promet Nova Gorica), Bogdana Vidmarja (Osnovna šola Solkan), Roka Klanjščka (Osnovna šola Kobarid) ter Vilme Peternel (Osnovna šola Kanal). Mladi ustvarjalci so nedvomno vložili nemalo truda v svoje prispevke, da so jih oblikovali na tako visoki ravni. Zaradi tega prav gotovo zaslužijo vse priznanje. Prireditelji so se jim skušali oddolžiti na slovesnosti, ki je bila v goriški knjižnici Franceta Bevka 25. decembra. Predsednik društva pisateljev Tone Pavček je ob navzočnosti predstavnika Zavoda za šolstvo podelil zaslužene knjižne nagrade. Goriška knjižnica Franceta Bevka pa jim je kot gostitelj priskrbela brezplačne članske izkaznice, s katerimi bodo izkoriščali knjižnično bogastvo v svojih matičnih knjižnicah.

Prireditve se je stekla v zanimivem in sproščenem nevezanem pogovoru med mladimi ter priznanim pesnikom, v katerem so načenjali najrazličnejša vprašanja o književnosti, življenju, možnostih za uveljavljanje mladih literatov itd. Prireditve bo gotovo ostala v živem spominu mladih nagrajencev kot prijetno doživetje ter dragocena vzpodbuda.

Zoltan Jan

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM PA

Ljuba Skornšek

Te zadnje jesenske
deževne noči

V te zadnje jesenske deževne noči
težke so v dalje naše poti.
Dež bije nas v lica, pred nami tema,
do kolen se pogrezamo v blato steza.

Osuto je drevje, vinograd je gol.
Kot rumski vojščak je ob trti kol.
Na griču je križ in Krist na njem
še vedno visi zablodlim ljudem.

Zdaj mimo je belogardistična vas,
kot stekli so lajali psi v nas.
Previdno naprej, tam v gozdu je rob,
pričaka nas lahko zaseda, naš grob.

Tako nas vodi kurir skozi noč.
V srcih mladih črpamo moč.
Ljubeče srcé nam poganja kri,
ki nikdar v malodušju klonila ni.

In z nami gre Krist in nam šepeta,
kdaj časa trpljenja bo spita do dna.
Sramotno mi je na križu viset
in biti le tarča zlorab in zmed.

Mi sneli te bomo s križa, naš brat.
Z nami korakal boš v našo pomlad.
Le naprej skozi blato, dež in temo,
saj kmalu bo jutro svetlo prišlo.

Opomba: Pesem je nastala na poti skozi Suho krajino 1. decembra 1944.

Ureja: Črtomir Sinkovec

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM PA

Na Silvestrovo je prvič zadonela partizanska pesem

Pesem je Primorcem prinesla svobodo

Pomladi 1942 je Anton Šturm ustanovil prvi zavezo odbora OF za Idrsko in Mlinsko. Ta odbor je po aretaciji Šturma septembra izpolnil organizator Peter Skalar. Partizanskih pesmi odbor OF takrat še ni imel, da bi z njimi mladino in druge vaščane spodbujal in jih navduševal za vstajo in širitev programa OF.

V hribovski vasi Kanalski Lom, kjer se je prej začelo partizanstvo, sem imel prijatelja Štefana Preglja-Jernejvega, ki je bil navdušen terenski aktivist. Novembra 1942, ko je nosil poln nahrbtnik podplatov, usnja in drugi čevlarski material iz Čedadu za partizane, je kot že večkrat prej prespal pri nas doma v Idrskem.

Po večerji, ko sva razpravljala o partizanstvu in OF, je začel Pregelj polglasno prepevati partizanske pesmi, ki jih do tistega večera nisem slišal ne jaz ne drugi že organizirani vaščani. Ostrmel sem in nato rekel Štefanu: »Počakaj, Štefan, da dobim svinčnik in papir, da si bom te pesmi zapisal.« Štefan pa je rekel:

»Saj jih tudi jaz ne znam v celoti! Če pa si za to, pridi na semanji dan na Most na Soči. Zbrali se bomo pevci v gostilni pri Skrtu. Ob tej priložnosti ti prinesem zavitek partizanskih pesmi, ki jih bom prepisal od mlade partizanke.« Dogovorjenega dne, da bi lažje in neopazno izvedel svoj dogovor s Štefanom Pregljem, sem s seboj povabil na semenj še soseda Lukša in Šhajca, ne da bi jima povedal moj pravi namen. Oba sta bila takoj pripravljena. Že smo poganjali kolesa proti dvajset kilometrov oddaljenemu Mostu na Soči. Pri dogovorjeni gostilni pri Skrtu v stranski sobi smo dobili zbrane pevce iz Kanalskega Loma, med katerimi je bil tudi Štefan, ki nas je povabil za mizo.

Fantje so začeli potihoma prepevati narodne, vmes pa prve partizanske pesmi. Štefan mi je pošepetal v uho in pod mizo mi je pomolil dogovorjeni zavitek partizanskih pesmi, ki sem jih neopazno potisnil za nogovico v čevlju. Oba s Štefanom sva pela naprej, kot da se ni nič zgodilo. Kmalu po

tej menjavi pesmi pod mizo je stopila v sobo natakarica in preplašena povedala, da tajna policija vohlja okrog hiše in v točilnici. Kot bi trenil, je pesem utihnila in razgubili smo se vsak na svojo stran. S sosedom smo se napotili proti domu po drugi poti, ne skozi Tolmin, ampak skozi Kozaršče in Volče. Ker je na Kozarščem bila ob cesti velika vojaška smodnišnica, je bila tam po navedi vojaška straža. Zato sem oba soseda pustil malo naprej, jaz pa sem se ustavil. Iz nogavice sem vzel zavitek partizanskih pesmi ter ga potisnil v cev ogrodka kolesa. Sedlo sem spet nataknil na cev, da straža ne bi mogla odkriti pesmi, če bi nas morebiti preiskovali. Vsi trije smo nadaljevali pot skozi stražo in kup vojakov, ki so stali ob cesti. Šlo je srečno brez pregleda, tako da smo neovirano šli skozi prvo nevarnost. Ves zadovoljen sem moja spremljevalca povabil v gostilno pri narodno zavednem Lomljanu v Volčah, kjer sem jima še le povedal, zakaj sem ju

povabil s seboj in jima zaupal, kaj vozim v cevi ogrodka kolesa. Čez deset dni po tem dogodku je Štefan Pregelj, zopet vračajoče se iz Čedadu s čevlarskimi potrebščinami, prespal pri nas doma.

Ko so šli ostali družinski člani spat, sva s Štefanom imela v kuhinji pravo pevsko vajo, da sem se vsaj za silo naučil melodije teh partizanskih pesmi. Nihče naju ni poslušal, ko sva potihoma prepevala, le mati je nekaj zasumila in naju na skrivaj poslušala vrhu stopnišča, dokler nisva legla spat tudi midva ob pozni uri. Drugo jutro me je mati skrbno opozorila: »Poslušala sem vaju vrh stopnišča in vse slišala, kaj sta prepevala. Sin, pazi se in bodi previden pri tvojem organizacijskem delu za OF.« »Bom, mati«, sem ji odgovoril in olajšano me je pogledala.

Na Primorskem je bila vsa leta pod fašizmom prepovedana slovenska pesem, kaj šele partizanska v tem vojnem času. Misel na kakšno zborovanje ali silvestrovanje tistega leta je bila odveč.

Kljub temu smo se člani prvega odbora OF dogovorili, da bomo silvestrovali v ožjem krogu pri moji sestri pri Jakelču, kamor naj bi povabili še nekaj najzaneslivejših somišljenikov in sodelavcev NOG. Da bi zabrisali sled, smo do 22. ure, ko je nastopila policijska ura, šli še v domačo gostilno in sosedno v Mlinskem. Po deseti uri smo se zbrali pri dogovorjeni hiši. S seboj smo prinesli vino v kangli, ker gostilničar Uek ni imel zadosti steklenic.

Med veselimi razpoloženjem zbrane družbe, med katero je bila tudi stara prosvetna delavka Mica Bajtova, ki je znala vse slovenske pesmi, smo pričakovali polnoč in nastop novega leta 1943. Ko je ura na mizi pokazala polnoč, smo se dvignili, si stisnili roke ter voščili z našo nepremagljivo željo, da bi nam novo leto 1943 prineslo osvoboditev izpod dolgoletnega fašističnega jarma na Primorskem. Temu je sledil nooletni govor spet v smislu OF in NOB ter končne osvoboditve.

Po trčenju s kozarci na čast prihoda novega leta je bil namenoma dan predlog, kot je bila naveda v krogu vesele družbe, da mora vsak udeleženec tega Silvestrovega večera zapeti eno pesem. Predlog je bil sprejet in vsak je svojo zapele. V kotu sedeča Mica Bajtova je zapela Prešernovo Zdravico. Nato sem zapele jaz in prvič so donele v tisti noči čarobne partizanske pesmi Nabrusimo kose, Kovači smo, Sredi pušk in bajonetov, Le naprej brez miru itd.

Vsi udeleženci ilegalnega silvestrovanja, nobeden od njih še ni slišal teh pesmi, so okameneli in zrlji z odprtimi usti vame. Stari prosvetarki v kotu so se zaiskrile solze v očeh in ginjena je vzkliknila: »Ivan, kaj pa to pomeni! Od kje si dobil te pesmi, saj znam vse slovenske pesmi, teh pa nisem še nikoli slišala.« Od tistega Silvestrovega večera se je partizanska pesem začela širiti med zanesljivo mladino in ostalimi terenci.

Ivan Kurinčič

Umrli je Borivoj Leontić

Globoko nas je presenetilo sporočilo iz Dalmacije, da je v Zadru 16. decembra 1980 umrl Borivoj Leontić, predvojni član KP Jugoslavije, španski borec – eden od najzaslužnejših organizatorjev prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOV Jugoslavije. Bil je veliki prijatelj primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov, s katerimi je delil usodo v partizanskem taboru »La rocca« v Mennaleu pri Palermu.

Borivoj Leontić je bil rojen 12. julija 1905 v Dubrovniku. Njegov oče je bil državni uslužbenec in je pripadal socialistični stranki. V družini je bilo pet bratov in dve sestre. Vsi so bili napredno usmerjeni.

Borivoj Leontić je bil najmlajši brat v družini. Kot študent je obiskal Belgijo in Francijo, leta 1925/26 pa je bil tudi v Čilu, kjer sta živela njegova dva brata. Borivoj Leontić je kot študent že leta 1930 sprejel stališča KP Jugoslavije. Bil je zelo dejaven v propagandnem in političnem delu v naprednih sindikatih ter je tesno sodeloval s komunisti v Zagrebu. Prevedel je tudi sovjetsko knjigo »Skazka o pjatiljetski« in jo razmnožil pod naslovom »Stvaranje novog svijeta«, zaradi česar je bil leta 1936 dvakrat aretiran in preganjan. Kljub temu mu je leta 1937 uspelo dobiti potni list (z izgovorom, da bo opravljal doktorat) za potovanje v Pariz. Takrat je kot partijski kurir prenesel poročilo pokrajinskega komiteja KPH za Dalmacijo za CK KPJ, ki je bil takrat v Parizu. Poročilo je obravnavalo neuspeli prevoz španskih prostovoljcev z ladjo »La Corse«. Ob tej priložnosti se je tudi sam odločil in odšel kot prostovoljec v Španijo.

Po prihodu v Španijo je odklonil delo v zaledju in odšel na fronto, v bataljon »Dimitrov« 15. internacionalne brigade, se udeležil bojev pri Madridu (ofenziva Brunete) in nato z bataljonom »Djaković« bojev 129. brigade na saraganski fronti. Toda konec leta 1937 je težko zbolel za tifusom. Po okrevanju je

bil kot oficir določen za delo v komisariat internacionalnih brigad (delal je pri Luigi Longu) in urejeval časopis »Dimitrovec«. Kot oficir je na fronti, v boju in v zaledju (zaradi poznavanja španskega, francoskega, italijanskega, ruskega in drugih jezikov slovanskih narodov) ves čas opravljal razne dolžnosti v bataljoni in štabih brigad.

Ob koncu španske državljanske vojne je bil iz zdravstvenih razlogov evakuiran s transportom Rdečega križa v Pariz, kjer je že bilo okrog 50 rekonvalescentov. Tu je živel v ilegali, se izognil aretaciji francoske policije in nadaleval z revolucionarnim delom vse do začetka druge svetovne vojne (1939). Ker sta njegova brata živela v Čilu, mu je uspelo dobiti potni list in dovoljenje za odhod v Čile.

Toda v sporazumu z Borisom Kidričem se je Borivoj Leontić odrekal odhodu v Južno Ameriko in je poslej delal za organizirano vrnitev naših »špancev« v domovino. Sam je kmalu odšel v Pariz in se prebil na Rakek, kjer pa ga je jugoslovanska policija aretirala in odpeljala v ljubljanske zapore. Nato je bil premeščen v petrinjske zapore v Zagrebu. Ker mu nisto mogli nič dokazati, je bil izpuščen in je nato prišel v Split. V obdobju 1939–1941 je intenzivno delal v razgibanem političnem življenju Dalmacije.

Po sklepu vojne komisije pri PK KPH za Dalmacijo je bil Borivoj Leontić kot preizkušen borec določen za komandanta prvih dalmatinskih partizanskih odredov. Ker pa ni bil pravočasno obveščen o tem sklepu, da bi zadalžitve v pripravah za vstajo v mestu Split lahko pustil drugim, so ga orožniki in domači agenti presenetili in aretirali. Po zaporu v Splitu so ga odgnali v zapore v Ancono, še preden ga je udarni partizanski skupini uspelo rešiti iz zaporov v Splitu. Ker na zaslišanjih ni nič priznal in je izjavljal, da je pripravljen umreti za zmago socialistične revolucije, so ga brez obsodbe zadržali tri mesece v zaporu, kjer je 17 dni gladovno stavkal. Potem so ga vsega izčrpanega odpeljali v taborišče Corropoli. Nato so ga premestili v taborišče Chieti, kjer je prav tako organiziral gladovno stavko. Zaradi tega je bil mesec dni v samici, potem pa so ga odpeljali na otok Lipari. Sledila je premestitev iz zaporu v zapor (Lipari, Milazzo, Roma, itd) končno, 16. avgusta 1943, pa so ga osvobodili Američani.

V sanatoriju La Rocca pri Palermu, kjer je bilo okrog 70 jugoslovanov, je bil Borivoj Leontić imenovan za komandanta partizanskega tabora in je

poslej s sodelovci vodil celotno akcijo za vključitev primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov v NOVJ ter za njihovo pošiljanje v bazo NOVJ v Bariju. Kljub temu je skupina 30 sotovarišev naselila četniški propagandi, in namesto, da bi jih odpeljali v Jugoslavijo, so jih poslali v severno Afriko. To pa agentom jugoslovanske begunske vlade ni uspelo, saj so se v Afriki uprli in končno le prišli v NOVJ.

Borivoj Leontić je ob sodelovanju organizacije KPJ in izvoljenega NOO, katerega predsednik je bil, veliko naših sonarodnjakov, ki so z divizijo Sabauda prišli s Sardinije, usmeril v NOVJ. Veliko je pomagal tudi Ostanovni skupini, to je organiziranim pripadnikom NOG, ki so se opredelili za odhod v NOVJ in so nosili oznake »Yugoslavia-Partizan« (ki jih je Leontićevemu odboru uspelo spraviti v taborišče), a so kljub vsem mogočim intervencijam morali 13. novembra 1943 v Cassar Said, v kazensko taborišče v Tuniziji, ki je bilo namenjeno pripadnikom fašistične legije, nacistične vojske in pripadnikom NOG. Pozneje so vsi ti tovariši prišli v NOVJ.

Kot preizkušeni predvojni komunist in španski borec je Borivoj Leontić veliko prispeval za organiziranje NOG na otoku Siciliji (pred razpadom Italije). V Bari je prišel s skupino 19 tovarišev in izrazil željo, da takoj odpotuje v boj v domovino. Toda kljub tej želji ga je komanda baze NOVJ v Bariju ponovno vrnila v Palermu, tokrat kot vojaškega predstavnika NOV Jugoslavije. Po uspešno opravljenem delu se je vrnil v Bari, nato pa odšel na otok Vis. Določili so ga na delo v oblastni NOO za Dalmacijo. Toda kmalu nato je bil na lastno željo poslan v 3. armado. Udeležil se je bojev na sremski fronti, vse do Maribora, kjer je pričakal konec vojne. Zatem je kot predstavnik JA sodeloval v pogovorih z zavezniki v Celovcu.

Po vojni je bil imenovan za člana jugoslovanske vojaške misije na Dunaju in je opravil vrsto zelo odgovornih nalog. Zatem se je posvetil raziskovanju zgodovine naprednega delavsekega gibanja, še zlasti najnovejše zgodovine NOB. Za zasluge v predvojnem revolucionarnem delavskem gibanju, za udeležbo v španski republikanski vojni, za udeležbo v NOV Jugoslavije je bil odlikovan s številnimi odlikovanji. Bil je tudi nosilec partizanske spomenice 1941. V JLA je dosegel čin pehotnega polkovnika. Ves čas po vojni je, dokler mu je dopuščalo zdravje, imel stike s soborci iz Slovenije in Istre ter požrtvovalno sodeloval pri reševanju njihovih vprašanj.

Albert Klun

Pogovor z Marijo Mikuletič

Borci je niso pozabili

Malo je tistih na območju ilirskobistriške občine in širše okolice, ki niso še nikoli slišali za Madragoc, zaselek med Veliko Bukovico in jezerom Mola, malo pa je tudi takih, ki še niso slišali za Marijo Mikuletičevo, ki ji je danes že 80 let, in se izvrstno spominja narodnoosvobodilnega boja, ko je tudi sama s svojim delom in ravnanjem prispevala velik delež pomoči naši partizanski vojski.

Živite na malo naseljenem kraju, precej stran od večjih mestnih središč. Kako je tu pri vas odjeknila vojna in kako se je vaša družina vključila v narodnoosvobodilni boj?

Res je, da živimo v nekoliko odročnem kraju, in da smo precej daleč od najbližjih sosedov. Pred desetletji je bilo sosedov več, pa so se odselili. Na mestu, kjer so bile njihove hiše, je nastalo jezero (umetno seveda). Naš dom v »Dolini počitka« (kot so ga nekoč imenovali partizani) je bil svojevrstna postojanka, saj so prav to skozi vodile partizanske poti v smeri Brkinov. Pri naši hiši so se borci ustavljali za počitek in kakšen obrok hrane. Poleg tega smo jim postregli z novicami o gibanju sovražnikovih enot.

Ste sami pripravljali hrano partizanom?

Največkrat. Kadar pa je bilo treba organizirati partizansko kuhinjo (ki se je večkrat selila), smo nosile vse domačinke iz okoliških vasi hrano v tisto hišo, kjer je bilo dogovorjeno, in potem je gospodinja pripravila jedi ter jih s pomočjo zvez poslala borcem v enote. Prav blizu naše hiše je bilo tudi skrivališče, kjer so borci pogosto počivali na svojih poteh, moji otroci pa so jim nosili hrano, predvsem ponoči, da bi jih ne odkrilo sovražno oko. Borci so pač jedli tisto, kar je bilo trenutno pri hiši, največkrat pa domač kruh in malo prekajenega mesa. Če pa je bilo časa zadosti, so dobili krepkejšo kuhano hrano.

Kdo iz vaše družine je še sodeloval v NOB?

Vsi smo sodelovali, vsak po svoje. Sin pa je vse od začetka vojne vzdrževal zvezo z enotami in tudi sam odšel k partizanom v začetku leta 1942. Potlej so začeli prihajati v našo hišo borci, tako tudi Tone Čačetov, Karlo Maslo in drugi, ki so prek nas vzdrževali zvezo z enotami. Tudi obe moji hčerki sta delali za našo stvar.

Vam je ostal v spominu kak poseben dogodek?

Takih trenutkov je bilo več, vendar pa se mi je neizbrisno zarezal v spomin dogodek, ko so pri Grkovi hiši sovražniki obesili tri domačine.

V teh letih po vojni so vas borci obiskovali, so se vas spomnili?

No, res je minilo že veliko časa, odkar so bila naša srečanja bolj pogosta, toda pozabili me niso. Včasih me kdo obišče, in taki obiski mi zares veliko pomenijo.

Petar Nikolič

Naši partizanski znaki

Borec Vojkove brigade

Danes in še v naslednjih dveh nadaljevanjih vam bomo predstavili tri slovenske znake, ki so bili podeljeni ob isti priložnosti, kljub temu pa je vsak od njih svet zase in vreden posebne predstavitve. Gre za znake 16. SNOB Janka Premrla-Vojka, bolnišnice Franje in bolnišnice Pavle. Zlasti zadnja dva sta v svojem poslanstvu nekaj resnično enkratnega in humanega.

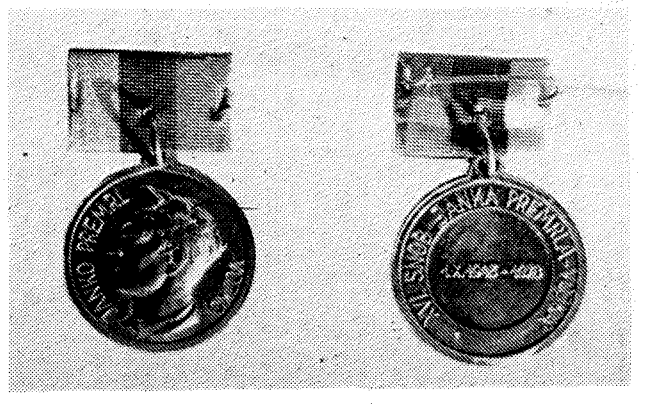
Brigada Janka Premrla-Vojka – 16. SNOB – je bila ustanovljena 26. septembra 1943. Čas njene ustanovitve je tudi idrijski občinski praznik. Kot dan je bil izbran 1. oktober. Priprave na proslavljanje leta 1978 so bile še posebej velike, saj je bila v načrtu tudi podelitev posebnih spominskih znakov borcem te brigade. Na prvi seji pripravljalnega odbora za proslavo je motive za znake predlagal Janko Kenda iz Cerknega, ki ima tudi veliko zaslug za nastanek vseh treh partizanskih odličij. Tako je akademski kipar Tone Lagonder iz Skofje Loke, ki ga že poznamo kot oblikovalca motiva na medalji pohoda 14. divizije na Štajersko, zelo lepo upodobil lik priljubljenega heroja Vojka. Medalje same je skoval pasar Silvo Cankar iz Vižmarij.

Znak borcev 16. SNOB je v obliki okrogle medalje s premerom 30 mm. Sprejaj je, kot smo že zapisali, upodobljen portret Janka Premrla-Vojka. Okrog teče po medalji napis JANKO PREMRL-VOJKO. Druga stran medalje je bolj preprosta. Okrog piše XVI. SNOB JANKA PREMRLA-VOJKO, na polju v sredini medalje pa letnici 1. X. 1943-1978. Letnica podelitve 1978 skoraj ne bi bila potrebna, ker gre za znak, ki ni bil namenjen samo za nošenje ob podelitvi sami,

pač pa si ga bodo borci pripenjali kot znamenje svoje pripadnosti tej slavni partizanski brigadi. Dodajmo še, da na medaljah ni bilo vgravirano ime borca, ki je znak upravičen nositi. Temu je namenjen prazen prostor na zadnji strani. Vsak partizan, ki je upravičen nositi ta znak, si naj da sam vgravirati svoje ime in priimek, lahko pa tudi še partizansko ime, čim ali kaj podobnega. Strošek graviranja je malenkosten, medalja z imenom pa bo še vnuke in njihove otroke dolgo, dolgo spominjala na nekoga, ki si jo je prislužil v težkih partizanskih letih.

Medalja visi na štirikotnem trakcu v slovenskih narodnih barvah. Čeprav gre samo za preprosto zložen trakec s sponko za pripenjanje, je to edini pravi trak za to medaljo in se ga ne sme nadomestiti z nobenim drugim. Videl sem že namreč te medalje na trikotnem traku. Seveda delujejo tako bolj bogato, toda pri naših partizanskih znakih ni bogat videz najpomembnejše. Lahko zapišemo, da je bilo kovanih tisoč medalj v pozlačeni izvedbi in tisoč v bronasti. Partizansko odličje borcev 16. SNOB je samo pozlačena medalja. Bronasta je dejansko odigrala neke vrste značko proslave. Bila je na prodaj in je stala 30 dinarjev. Kupil jo je lahko vsakdo. Čeprav je na enakem traku in enako izdelana kot borčevski znak, je razlika med zlato in bronasto barvo vendarle tako izrazita, da ne more priti v nobenem primeru do zamenjave in do dvomov o tem, katero je pravi borčevski znak. Veliko borcev je znake dobilo že na proslavi 1. oktobra 1978, mnogim pa so bili poslani po pošti. Kakorkoli je kdo znak dobil – nanj je lahko samo ponosen.

Janez J. Švajncar

Spominski znak 16. SNOB Janka Premrla-Vojka

7

Anton Ikoivic

Z
ranjenci
od
Pohorja
do
Podvolovljeka

Iz partizanske bolnišnice je prilezel v bližino Obcirjeve domačije tudi Bitenc, ki je bil ranjen 12. septembra 1944 ob napadu na Mozirje. V bližini Obcirjeve domačije je obnemogel in začel klicati. Obcirjev oče Janez je šel ponj in ga s težavo prinesel domov. Na Obcirjevem je ostal dalj časa. Ko se je nekoliko pozdravil je odšel domov.

V bolnišnici »Nova Štifta« pa je še teden dni čakalo na rešitev še nekaj nepremičnih ranjencev. Le Rabuda in Tominc, ki sta bila od vseh še delno premična, sta skrbela za drva, vodo in krompir, ki so ga našli skritega v bližini, drugega niso imeli. Cander jim je kuhal, dokler je bilo kaj. Po približno enem tednu stradanja so prišli ponje domobranci in jih spravili v dolino h kmetom in jih tam pustili. Ko so Nemci zvedeli zanje, so jih morali kmetje pripeljati v Luče, kjer so bili zaprti dva dni. Iz Luč so jih po Candrovi trditvi 22. januarja 1945 (ponedeljek) na sankah odpeljali na Ljubno in jih izročili policiji in gestapu. Cander se je rešil, ker so pri policiji in gestapu posredovali zanj. Dva Nemca sta ga peljala k peku Jožetu Naraločniku, tam se je preoblekel in najedel. Dobil je tetanus. K njemu je hodil neki bolničar, pozneje nemški zdravnik, neki Čeh, ki se je zavzel zanj in mu dajal injekcije. Ta zdravnik je dejal, da je bil 4 do 5 let v službi v Ljubljani. Pozneje je baje odšel k partizanom in po osvoboditvi prišel obiskat Candra v Šmartno ob Paki.

Kdo je bil mrtvi partizan?

Pri Riharju v Podvolovljeku je bila več let služkinja Liza Roblek, ki je poleti pasla živino na planini, pozimi pa jo je krmila. Kadila je pipo in si tudi rada privoščila kozarček dobre kapljice. Vsak dan, ko je opravila svoje delo, je dejala: »Bog ga bodi zahvaljen, za danes sem pa storila.«

Bilo je že proti koncu zime, ko je krmila živino. Na hlevu je ugotovila, da je nekdo zakopan v senu. Zelo se je prestrašila, prihitela v hišo in povedala, da je na hlevu v senu zakopan neki možki. Domači so hiteli na hlev in ga odkopali. Bil je mrtev partizan v uniformi s puško in nekaj municije. Bil je velik, kosmat in brez prstov na roki.

Po vsej verjetnosti je med decembrsko ofenzivo prišel na hlev in se skril v seno. Ker pa so medtem na Riharjevo prišli domobranci, si ni upal naprej ali priti v hišo po hrano in tako je od izčrpanosti omagal in zmrznil. Pokopali so ga v skupni grob v Lučah.

ustni vir
Angela Kladnik (Riharjeva)

Talci na Fludru pri Ljubnem, ubiti 10. januarja 1945. Radi bi izvedeli, kdo so bili talci. Kakršne koli podatke pošljite na naslov: Anton Ikoivic, Solčava 54, Solčava

Ranjenci iz bolnišnic Nova Štifta in Solčava, ki je bila v Lučki Beli, želijo, da bi se prihodnje leto, mogoče meseca maja ali junija, srečali v Podvolovljeku in skupno obudili spomine ter dopolnili pomanjkljivosti že objavljenega. Pisno naj se javijo na naslov: Anton Ikoivic, Solčava.

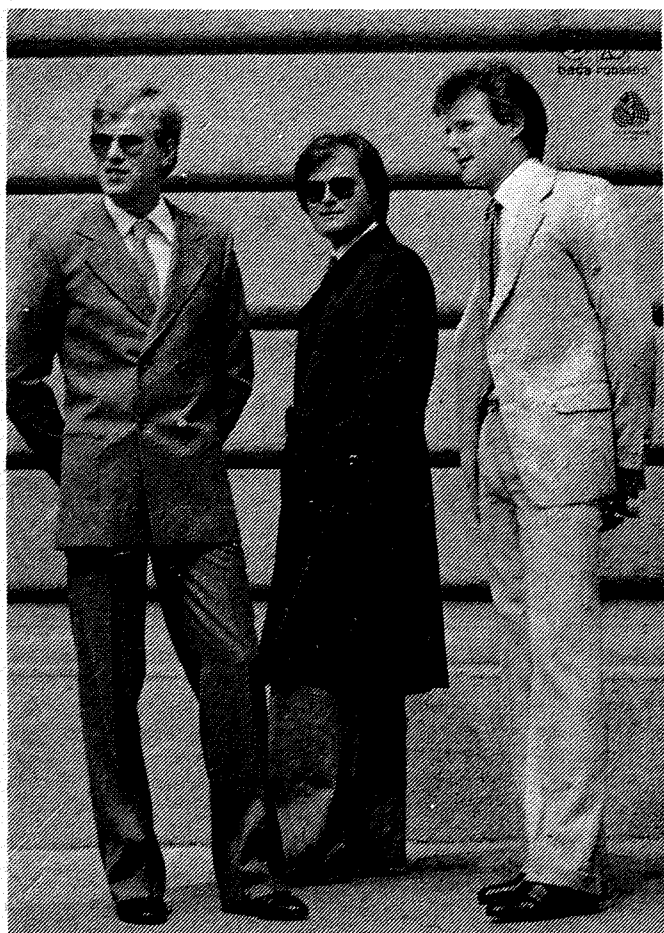
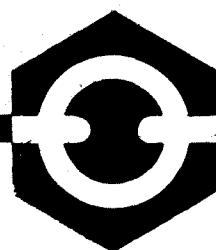
KONEC

SLOVENSKE ŽELEZARNE

VERIGA

LESCE • ALPSKA 43

tovarna verig, vijakov, odkovkov, orodij, pnevmatsko-hidraličnih naprav, industrijske opreme in meril

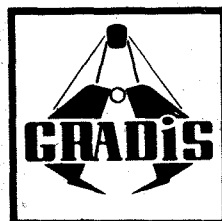
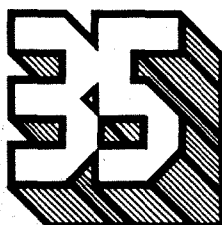
PODJETJE ZA PROIZVODNJO INDUSTRIJSKE OPREME p. o.

Tel. (065) 81-711 h. c., 81-161 — Brzjavke, Metalflex, Tolmin — Telex: 34 373 YU Meflex
— Žiro račun 52030-601-11310 pri SDK Tolmin — Žel. postaja Most na Soči

**GRADBENO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE
LJUBLJANA**

Ljubljana, Šmartinska
134/a

N. SOL. O.
Telefon: H. C. 41 422 — žiro račun:
50100-601-11095:
Gradis Ljubljana — poštni predal št.
101 — telex: 31216 YU Gradis

- gradi industrijske, energetske, luške in hidro-tehnične objekte, mostove, ceste in druge zgradbe, objekte družbenega standarda in stanovanja za trg;
- izdeluje gradbene elemente, vse vrste betonskih prefabrikatov, konstrukcijske elemente iz prednapetega betona;
- izdeluje in montira tipizirane industrijske hale in montira gradbene konstrukcije;
- izdeluje gradbene stroje in opremo;
- opravlja vsa hidroizolacijska dela;
- izdeluje jeklene konstrukcije;
- projektira vse vrste objektov;
- izvaja investicijska dela v tujini

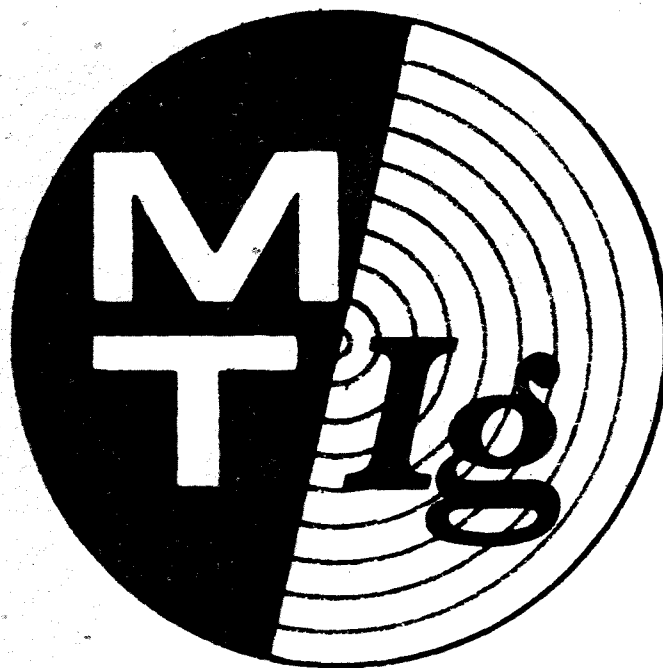
TOVARNA POZAMENTERIJE

trak

61234

MENGES

Tekoči račun: SDK Domžale 50120-601-30047
Telefon: Mengeš 737-303, 737-305
Telegram: Trak Mengeš
Železniška postaja: Ljubljana Šiška — za Jarše

**MIZARSTVO
in TAPETNIŠTVO Ig**

tel.: 061 76-071, pošta 61292 Ig pri Ljubljani, žel. postaja Škofljica, žiro račun 50101-601-23376
76-139,
76-093 (dir.)

LJUBLJANA

Srečanje v KS
Gradišče

Krajevna organizacija Zveze borcev NOV Majda Vrhovnik v krajevni skupnosti Gradišče v Ljubljani šteje približno 600 članov. Mnogi med njimi aktivno sodelujejo v družbenopolitičnih organizacijah in samoupravnih organih. Člani KO zveze borcev tudi prenašajo tradicije narodnoosvobodilnega boja na mladi rod, saj njihova organizacija uspešno sodeluje s pionirji in mladinci šol v krajevni skupnosti.

Na pobudo odbora KO ZB Majda Vrhovnik so se 22. decembra 1980 zbrali borci, starejši od 65 let, na tradicionalnem tovariškem srečanju v dvorani Iskre na Trgu revolucije. Srečanju so prisostvovali tudi predstavniki SOZD Iskra in aktivov ZB iz Iskre in Ljubljanske banke, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in sveta krajevske skupnosti.

Najbolj razveseljivo pa je, da so se srečanja udeležili številni mladinci in mladinke iz Ekonomske srednje šole Boris Kidrič in gimnazije Ivan Cankar ter vojniki vojašnice Boris Kidrič. Skupaj s pionirji iz osnovne šole Majda Vrhovnik so v slavnostno okrašeni dvorani izvedli bogat kulturni program. Vrstili so se doživetje predvajani prizori iz preteklih in sedanjih dni, ki jih je povezovala borbeni in narodna pesem zbora mladink ESS ob spremljavi harmonike, na katero je igral mladi pripadnik JLA. Slovesni del je zaključil mogočni recital vojakov – pripadnikov JLA o razvoju naše ljudske armade od 22. decembra 1941 do danes. Ob pesmi Jugoslavijo se je razvilo kolo, ki so ga večkrat zaplesali mladi in stari ter ustvarili ne le slovesno, ampak tudi vedro razpoloženje, ki je trajalo ves večer.

Po kulturnem programu so se mladinci in vojniki spontano vključili v tovariško srečanje. Njihovi prešerni pesmi so pritegnili tudi starejši borci in doživeli prijeten večer v družbi mladih, s katerimi so tudi pokramljali. Pristrčno vzdušje, ki je povezovalo nekdanje borce z mladino in je vladalo ves večer, bo ostalo v lepepi spominu vsem, ki so se udeležili tega srečanja ob dnevu JLA in ob vstopu v novo leto.

A. Z.

ŠMOHOR

Vsako leto več
pohodov

V okviru Meddruštvenega odbora Savinjska je ugotovljeno, da posamezna društva in društva ene občine uporabljajo zelo različne oblike gojenja tradicij NOV. V Savinjski dolini so se dogovorili, da bodo vsako leto organizirali več pohodov, tako da bi počasi obiskali vse spomenike in vse znane kraje iz NOV.

V Velenju so za mlade organizirali posebno transverzalo NE KLONIMO TOVARIŠI, izdali posebno legitimacijo in pohodnik prejme po opravljeni poti značko, vsakdo prejme opis poti, ki ima trajno vrednost. Transverzala obsega 11 kontrolnih točk. Tako je ena izmed kontrolnih točk pri spomeniku Mihe Pinterja – Toleda. Iz opisa se seznanimo z njegovim bogatim revolucionarnim življenjem, ki sega tja v Španijo, kjer se je bojeval do konca državljanske vojne, pa tja do časov, ko je bil komandir Pohorske čete. Ustavimo se v domačiji Blatnik, tu je živela družina Simona Blatnika, zavedna slovenska družina, ki je postala žrtev okupatorja. Iz opisa izvemmo še, koliko je bilo izseljenih iz velenjske občine, koliko jih je bilo interniranih, koliko ustrelenih in koliko borcev je dalo življenje za svobodo.

Kmalu po tem, ko zapustimo točko, ki je posvečena izseljenim in umrlim občanom velenjske občine, smo pri Melanškovi hiši. Iz opisa zvedmo, da je bila tu leta 1926 ustanovljena prva ilegalna partijska organizacija KPJ v Šaleški dolini. Torej točka v spomin na predvojno revolucionarno gibanje. Iz opisa izvemmo marsikaj o tem gibanju, o delu Skoja, KPJ, Vzajemnosti.

Potem smo pri glavni javki za kurirje in člane pokrajinskega komiteja KPS za severno Slovenijo v času priprav za vstajo, pri domačiji Dežman.

Po opravljeni poti prejme pohodnik značko, darilo OO ZZB Velenje. Poleg značke pa spozna delček domače zgodovine in vedno lahko seže po opisu poti in obnovi spomin na pot, ki jo je prehodil.

FRANC JEŽOVNIK

VELENJE

Posebna skrb za bolne
in ostarele člane ZVVI

Združenje vojaških vojnih invalidov Velenje zajema območje 14 krajevnih skupnosti z mestom in okolico. V združenju je včlanjenih 118 članov. Glede na starostno strukturo članstva je športno udejstvovanje zamrlo, saj niso več sposobni takšnega dela. Povprečna starost članstva je 64 let, nad 80 let imamo 10 članov, nad 70 let pa 22 članov.

Organizacija ZVVI Velenje že več let posveča posebno pozornost bolnim in ostarelim članom, ki niso več sposobni, da bi se udeleževali v organizaciji, niti se ne morejo več udeleževati izletov, piknikov in podobno. Vsako leto privedimo izlet v kraje, ki so posebno pomembni glede na dogodke med NOB ali v delavskem gibanju. Letos smo bili pri Duhu na Ostrm vrhu. Spotoma smo si ogledali muzej revolucije v Mariboru. Razpoloženje je bilo enkratno. Izlet smo imeli 15. avgusta na dan granicarjev, zato smo obiskali karavlo, kjer smo bili pogoščeni, mi pa smo jih nagradili.

Odbor je v spomladanskih mesecih predlagal občinski komisiji za pomoč borcev in invalidom, vdovam in staršem padlih članic, ki so nujno potrebne zdraviljenja. Vendar so pogoji za zdravljenje naših partizanskih mamc vedno slabši. Dokler je obstajal pri občinski skupščini Sklad za zadeve borcev in invalidov, so ti člani običajno dobili klimatsko zdravljenje za 21 dni brezplačno. Sedaj pa morajo doplačati od 20 do 60 odstotkov stroškov. Nekateri tako visoko soudeležbo le s težavo poravnajo.

Odbor je sodeloval tudi v akciji Sveta za socialno in zdravstveno politiko, ki je zbiral podatke po KS o osamljenih in ostarelih občanah, ki so potrebni pomoči na domu, za reševanje njihovih vsakdanjih družinskih potreb. Predlagali smo tri občane za takšno oskrbo in pomoč. Po sklepu zadnje seje je odbor s poverjeniki in člani nadzornega odbora predvidel obisk 40 ostarelih in bolnih članov ob novem letu. Vse obiskane bomo obdarili s paketi v vrednosti od 200 do 250 din. Petim članom, ki so v težjih socialnih razmerah, predvsem zaradi hujših bolezni, pa smo predlagali občinski komisiji za zadeve borcev in invalidov enkratno denarno pomoč.

Naše člane tudi obiskujemo v bolnišnicah, kamor se morajo zateči zaradi poslabšanja bolezni.

Občinski odbor ZB Velenje je v svojem akcijskem programu za leto 1980 med ostalimi nalogami tudi zapisal: »Še večjo pozornost bomo posvetili našim bolnim in osamlim borcev.« Ta program želi naša organizacija čim bolje izvesti v okviru materialnih možnosti.

ODBOR ZVVI VELENJE

ŽABJA VAS

Vzorna aktivnost

V krajevni skupnosti Žabja vas (ena izmed 11 KS Novega mesta) uspešno in vzorno deluje vse od svoje ustanovitve leta 1977 krajevna organizacija ZB NOV, ki združuje blizu 70 svojih članov borcev in aktivistov. Znatnemu številu borcev in aktivistov OF širom po domovini je Žabja vas znana po svoji predanosti med NOB, sedaj pa te tradicije nadaljuje uspešno tudi KO ZB NOV.

Tako je v kratkem času svojega obstoja razvila svoj prapor, (takrat je bil slavnostni govornik znani partizanski zdravnik dr. Šumski, rojak naše KS), postavila in odkrila spominsko obeležje nekaj akcij, v nizu drugih aktivnosti je prisotna uspešnost: skrb za osrednji spomenik padlim borcev in žrtvam v KS, vsakoletna prvomajska proslava pri spomeniku ali pri spominskem obeležju s kulturnim programom, govorom in spominskim pohodom vseh udeležencev proslave na grobišče žrtve zloglasnega Štajerskega bataljona v Sentojst, kjer je še ustrezna kulturna prireditev s polaganjem venca k spomeniku grobišča. Nenehno je prisotna tudi skrb za stare in onemoglo člane organizacije, skromne obdaritve članic ZB NOV ob dnevu žena, enako obiščejo in obdarijo stare in bolne člane ob novem letu, v letu 1980 je bila izkazana posebna pozornost članom, stari nad 70 let ob prvem samostojnem praznovanju dneva starostnikov v KS.

Posnemanja vredno je tudi vključevanje borcev NOV in aktivistov OF v delo KS in njenih organov. Tam opravljajo člani vrsto dolžnosti. Aktivno so vključeni v delo in vodstvo KO ZB NOV pa tudi v organih KO SZDL uspešno opravljajo prevzete naloge. Enako ni tuja skrb za oddih in rekreacijo. Svoje člane vključuje v letovanje in zdravljenje v zdraviliščih in ob morju. Nenehno je prisotna tudi izletniška dejavnost v kraje, znane iz NOB. Poleti 1980 je bil uspešno opravljen izlet k spomeniku padlim na hribu Cvibelj nad Žužemberkom, na Bazo 20, kurirsko postajo TV 15, delavnice v Starih žagah, Planino in Mirno goro. Na vsakem pomembnejšem kraju je bila podana ustrezna »ura zgodovine«. Tako je bilo združeno koristno s prijetnim, tak način pa združuje tudi člane ZB NOV v idejno in aktivno celoto za bodoče naloge, ki jih bo krajevna organizacija ZB NOV Žabja vas prav gotovo zavestno in uspešno opravila.

MP

JESENICE

Priprave za pohod na
Stol

V drugi polovici novembra so že stekle priprave za organizacijo tradicionalnega zimskega spominskega pohoda na Stol, tokrat že 16. po vrsti. Na prvi seji so člani stalnega pripravljalnega odbora, ki deluje v okviru koordinacijskega odbora planinskih društev jeseniške občine in občinskega odbora ZZB NOV Jesenice, določili datum pohoda in sicer bo potekal od 20. do 22. februarja prihodnje leto. S to veliko planinsko in družbenopolitično manifestacijo bodo ponovno planinci, borci, mladina in drugi udeleženci počastili junaški boj Jeseniške čete na Stolu 20. februarja leta 1942. Ob tem je vsekakor treba zapisati, da se je dosedanjih spominskih pohodov udeležilo že več kot 25.000 planincev in drugih ljubiteljev gora iz Slovenije, drugih republik in zamejstva.

Tudi na 16. pohodu bo prvi pohod šolske mladine »Po poteh Cankarjevega bataljona do Valvazorjevega doma, v soboto in nedeljo pa bo pohod ostalih udeležencev na vrh Stola. V primeru slabih vremenskih razmer pa bo pohod potekal po drugi varianti in sicer po planinah pod Stolom. Člani pripravljalnega odbora so se na prvi seji zavzeli, da nekoliko spremenijo organizacijo pohoda s posebnim poudarkom na varnosti udeležencev.

Na 15. pohodu so se zgodile nekatere težje nesreče predvsem zaradi nespoštovanja navodil in opozoril organizatorjev ter članov gorske reševalne službe in alpinistov pri vzponu na vrh Stola.

Člani pripravljalnega odbora so se prav zato zavzeli, da s še bolj učinkovitimi akcijami, predvsem objavami navodil in opozoril prek sredstev javnega obveščanja in neposredno pred samim pohodom resnično vse udeležence podrobno seznanijo s to zimsko turo na vrh Stola. Poleg tega bodo za varnost in za red nediscipliniranih pohodnikov na vsej poti od Valvazorjevega doma do Stola skrbela ekipe članov Gorske reševalne službe in alpinisti. Člani se tudi zavzemajo, da bi šlo čimveč pohodnikov na Stol v organiziranih skupinah, v katerih naj bi bil vsaj en izkušen alpinist ali planinec.

Nobenega dvoma ni, da bo tudi na 16. spominskem pohodu na Stol množična udeležba. Kot so na seji poudarili člani pripravljalnega odbora, pa tokrat pričakujejo predvsem še več pripadnikov teritorialnih in drugih enot. Prav ta zimski spominski pohod na Stol je enkratna priložnost za utrjevanje telesne vzdržljivosti in kondicije v okviru naših obrambnih priprav.

JANKO RABIČ

KOPER

Bogato za praznik

Ob prazniku JLA in oboroženih sil SFRJ so bile na slovenski obali in še posebej v koprski občini številne prireditve. V Kopru je bila osrednja proslava akademija v petek, 19. decembra, medtem ko sta bili podobni prireditvi v Izoli in Piranu v soboto, 20. decembra. Ena večjih proslav v krajevnih skupnostih je bila prav tako v soboto v Marezigah, kjer so domačini vključili predvsem tudi vojske iz postojenske garnizije, ki že nekaj časa pridno delajo pri izkopu jarkov in polaganju cevi za višinski vodovod. Vojake so tudi obdarovali in jim pripravili tudi lep kulturni program, prireditev pa so zaključili z uspelim družabnim srečanjem in plesno zabavo.

Sicer pa so bile lepe proslave tudi v drugih krajevnih skupnostih, tako že v petek, 19. decembra v Ankaranu, na Škofijah, na Hrvatinih in v Gradišču, v nedeljo v Bertokih in v Pobegi, v ponedeljek, 22. decembra, pa še v Črnem kalu. Povsod so prireditve popestrili s priložnostnim govorom, kratkim kulturnim programom, podelitvijo priznanj ZRVS in branjem ukazov o napredovanju rezervnih vojaških starešin.

Posebej je treba omeniti še srečanje rezervnih vojaških starešin in borcev NOV ter pripadnikov teritorialne obrambe s šolarji vseh osnovnih in srednjih šol na slovenski obali, kar je postalo že vsakoletna tradicija. Samo v koprski občini je kar 12 popolnih osnovnih šol in 4 srednje; dve osnovni šoli sta ob tem imeli še svoja posebna praznika. Tako je šola Janko Premrl-Vojko v Kopru slavila 35 let svojega delovanja, šola »Dušan Bordon« v Semečeli pa 60-letnico rojstva svojega junaka, po katerem nosi ime.

Številna so bila tudi srečanja predstavnikov DPO in OZD s pripadniki JLA v Postojni, Pivki, Kozini in na obmejnih karavlah, pri čemer so delovni kolektivi vojske obdarovali in jim pristrčno čestitali k prazniku. Na vseh prireditvah in srečanjih je bila izražena trdna odločnost, nadaljevati graditev lepšega jutrišnjega dne po Titovi poti. Praznik je znova potrdil, kako smo vsi tesno strnjeni okrog Titovega imena in prav v njegovem imenu pripravljeni braniti vse tisto, kar smo z njim dosegli.

RASTKO BRADAKJA

BLEJSKA DOBRAVA

Obiskali so stare in
bolne borce NOV

Prijetno so bili presenečeni ostareli kakor tudi bolni člani zveze borcev NOV, ko so jih pred novim letom obiskali na domu nekateri člani odbora te organizacije ter jim zaželeli vsega dobrega, še posebno pa zdravja ter jim izročili tudi darila. Sicer ne le voščila in darila, morebiti tem ostarelim članom organizacije pomeni še več to, da se ne čutijo pozabljene in da jih tovariši, mlajši po letih, cenijo in spoštujejo.

Tudi krajevna skupnost in družbenopolitične organizacije na Blejski Dobravi so poslane novoletno voščilo vsem ostarelim krajanom na Blejski Dobravi, Lipcah in na Kočni.

S. S.

CELJE

Praznik nas vseh

Praznovanje dneva armade je potekalo v Celju tako, da smo se lahko zopet prepirali, da je naziv dan armade pravzaprav le še simboličen. Prireditve in vzdušje na njih so pokazali, da smo armada mi vsi, mladi in stari, redni vojniki, rezervisti, pripadniki teritorialnih enot, šole, ustanove, krajevne skupnosti; vse je bilo slavnostno razpoloženo. Osrednja proslava v Narodnem domu je potekala pristrčno. Nastop pevskega zbora armade, gimnazije, osnovne šole 1. celjske čete (pionirski zbor), solisti tamburaši, recitatorji, albanska skupina glasbenikov, guslar, vse se je zivalo v enotno veliko skupino nastopajočih, ki so navdušili občinstvo od točke do točke vse bolj, dokler nismo vsi zapeli »Druže Tito, mi ti se kunemo!«

Podeljevanje odlikovanj, priznanj, plaket, vse je pokazalo, da je sodelovanje z rednimi vojaškimi enotami in teritorialno obrambo, s krajevnimi skupnostmi, delovnimi organizacijami izredno tesno. Vsi smo budni, pripravljeni za vsak primer. In proslava v kasarni narodnega heroja Rajka Muniha v Gaberju je še enkrat pokazala, kako vsesatrsko so izurjeni pripadniki rednih enot naše armade, kako so prizadevni; saj je bilo podeljenih veliko odlikovanj, odličij, priznanj vojaškim enotam in posameznim vojakom in starešinam. Vojakom in starešinam so čestitali k prazniku predstavniki občinskega ljudskega odbora, občinskega odbora ZZB NOV, delovnih kolektivov, krajevnih skupnosti; slednji so še posebej poudarili, kolikšno pomoč jim je nudila naša armada v primerih stiske, nesreč, pri graditvi cest in podobno. Komandi garnizona so podelili zlate plakete v znak priznanja in hvalečnosti za izkazano pomoč in sodelovanje pri premagovanju gospodarskih težav. Pionirski odredi, ki so prisostvovali proslavam, so lahko videli, koliko vojakov, starešin in enot je bilo odlikovanih, pohvaljenih, koliko pokalov in drugih priznanj so prejeli za delo pri urjenju v vojaških veščinah pa tudi pri športnih in rekreativnih dejavnostih. V ponedeljek, 22. decembra, je bila proslava tudi v Štorah. Enaki prizori: praznovanje smo vsi. Naša armada so redne enote vseh rodov vojske, tu so še pripadniki enot teritorialne obrambe, tu je civilna zaščita, družbena samozaščita, SLO, krajevne skupnosti, vsi še kolikšaj sposobni krajski, na čelu z borci NOB.

R. URSIČ

KOPER

Zasluzena priznanja

Pred dnevi je bilo v Kopru pristrčno srečanje še živih pripadnikov nekdanje Varnostno obveščevalne službe OF za južno Primorsko. Prireditve je pripravil domičilni odbor z namenom, da se borci srečajo s tistimi jubilarji med njimi, ki so letos dopolnili 60 let življenja. Od 17 takšnih jubilarjev se jih je 13 udeležilo srečanja. Čestital jim je predsednik domičilnega odbora in v kratkem nagovoru orisal njihovo življenjsko pot s posebnim poudarkom na prispevek, ki so ga dali pri varovanju dosežkov NOB in oborožene revolucije – tako že med vojno kot po osvojitvi, za kar so mnogi prejeli tudi visoka družbena priznanja in odlikovanja. Pozval je vse udeležence srečanja, naj še naprej tako predano delujejo še posebno pri ohranjanju, razvijanju in prenašanju revolucionarnih tradicij in tudi lastnih izkušenj na mladi rod, posebej še na sedanje organe varnosti in družbene samozaščite.

Jubilarji so v spomin na srečanje in na svoj življenjski praznik prejeli lepo darilo – knjigi »NOB na Slovenskem 1941–1945« oziroma »Kronologija revolucionarne dejavnosti Josipa Broza-Tita«.

K toplejšemu počutju slavilencev jo prispevala tudi udeležba predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in organov javne varnosti obalno kraške regije in občine Koper na srečanju. Zadovoljstvo vseh udeležencev ob koncu prireditve je samo znova pokazalo in potrdilo, kako koristna in potrebna so takšna srečanja, saj vedno znova vzpodbujajo borce NOV, da kljub starosti vsak po svojih močeh še vedno aktivno delujejo v svojem okolju.

R. B.

GARANT

**pohištvena industrija
polzela p.o.**

63313 Polzela
telefon: 063/n.c. 720.000
telex: 33584 YU
železniška postaja, Polzela
žiro račun: 50750-601-19212

SISTEM POHIŠTVA POLZELA G III

Sistem pohištva Polzela G III vam omogoča širok izbor elementov za opremo delovnih sob, spalnic, otroških sob, kabinetov ter predsob.

Različne širine, globine in višine, vam dajejo možnost, da po svojih željah opremiti vaše stanovanje po načelu »kombiniraj si sam.«

»STEKLO« p.o.
62310 SLOVENSKA BISTRICA
SDK Slov. Bistrica 51810-601-12510

Izdelujemo vse vrste razsvetljavnega
in okrasnega stekla.

SKUPŠČINA OBČINE

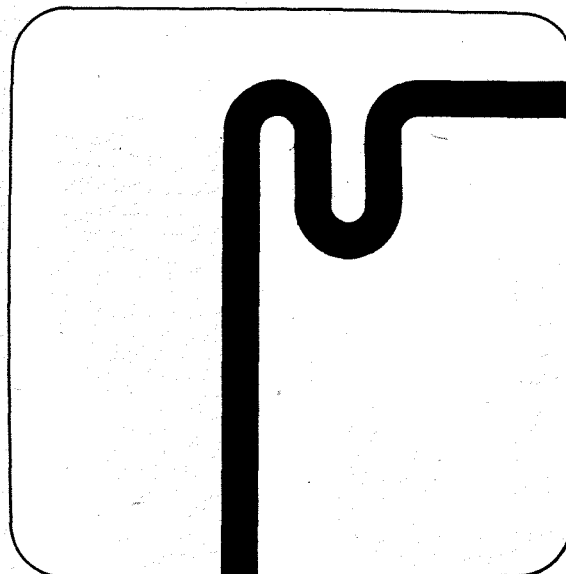
**SLOVENSKA
BISTRICA**

Občinska konferenca ZK
Občinska konferenca SZDL
Občinski sindikalni svet
Osnovna organizacija ZZB
Občinska konferenca ZSM

**ČESTITAJO
OB OBČINSKEM
PRAZNIKU
8. JANUARJU**

**ČESTITAMO
OB OBČINSKEM
PRAZNIKU
SO SLOVENSKA
BISTRICA 8. JANUARJU
1981**

velana

Izdeluje vseh vrst zaves

Uredništvo
in uprava TV-15

Narodni heroj Cveto Močnik-Florjan, diplomirani pravnik iz Ljubljane, je bil vsestranski športnik. V Ljubljani in na Bledu je plaval in igral vaterpolo, na Pokljuki in Krvavcu je planinaril in smučal, po Sloveniji je kolesaril, najbolj pa so ga privabljale nevarne savske brzice, ki jih je premagoval v kajaku. Bil je član akademske in državne reprezentance v kajaku in smučarskih tekih.

Ob napadu na Jugoslavijo je bil med prostovoljci, že jeseni istega leta je odšel med partizane. Šestindvajsetega aprila 1943, ko se je na čelu borcev Gradnikove brigade na Golobarju prebijal iz obroča italijanskih alincev, je v jurišu omahnil v smrt.

Za izredne uspehe v politično-partizanskem delu, vodenju partizanskih enot in junaštvu je bil posmrtno z ukazom maršala Josipa Broza-Tita leta 1953 proglašen za narodnega heroja.

Miloš Rutar

Zadnji juriš komisarja Florjana

V tem kritičnem trenutku je med borci nastala zmeda. Usodno napako so zagrešili oni tovariši, ki so se prehitro želeli prebiti iz obroča proti sedlu (k. 1317), kjer so prišli naravnost pod italijanski strojnični ogenj. V nekaj minutah je tu padlo več kot polovica tistih, ki so tega dne izgubili življenje. Med njimi je padel tudi brigadni politični komisar Florjan.

Z bombami čez čistino

Obiskali smo prvoborko Ančko Kuharjevo, ki je bila v jurišu težko ranjena v roko in je bila ob komisarju Florjanu v zadnjih minutah, ko je težko ranjen umrl.

Danes, po sedemintridesetih letih, se živo spominja enega svojih najtežjih partizanskih dogodkov:

»V zimi 1942-1943 sem bila politkomisar 4. čete 2. bataljona Severno-primorskega odreda. Taborili smo visoko v hribih nad Rutom v opuščeni gozdarski baraki v Prodih. Od tu in iz drugih taborišč so borci 2. bataljona kljub hudi zimi in visokemu snegu izvajali uspešne vojaške akcije na italijanske postojanke na tem terenu, minirali proge in preprečevali sekanje gozdov in odvoz lesa v Italijo.

Februarja 1943 sem bila dodeljena v štab Severno-primorskega odreda, čigar politkomisar je bil Cveto Močnik - Florjan. Štab je taboril nedaleč stran od 2. bataljona. Komisar Florjan je bil med borci in v štabu spoštovan vojaški funkcionar. Notranjski partizani smo ga že leta 1942 poznali po njegovi hrabrosti, vojaški veščini, neomajni pripadnosti ciljem narodnoosvobodilnega boja in tovarištvu. Kjerkoli se je Florjan pojavil kot vojaški funkcionar, je s svojo osebnostjo potrjeval trdnost, uspešnost in moč partizanskega boja, s čimer je prispeval k bojni morali partizanskih enot, ki je bila v času ogromne vojaške premoči sovražnika na težkem terenu Primorske izrednega pomena.

Štiriindvajsetega aprila 1943 se je štab Severno-primorskega odreda premaknil na nov položaj, ki je bil dodeljen kot zbirno mesto za ustanovitev prve partizanske brigade na Primorskem - Gradnikove brigade. Na tem pohodu smo se srečali tudi s komandantom Alpejske cone, kasnejšim narodnim herojem Mirkom Bračičem, in skupaj prispeli v noči od 25. na 26. april 1943 na Bolobar - visoko planino nad Čezsočo. Do jutra je prispelo na planino okrog 150 borcev, večji del ponoči. Med borci 2. bataljona odreda, ki je prispel ponoči na Golobar, je bilo veliko borcev iz Notranjske, ki so oktobra 1942. leta prišli z Loškim, pozneje imenovanim Soškim odredom na Primorsko, da bi pospešili že takrat močno razgiban narodnoosvobodilni odpor na celotnem območju Primorske. Visoka planina Golobar in ves visokogorski bovški svet nam je bil nepoznan. Pohod do planine Golobar je za nekatere borce trajal več noči, zato so utrujeni polegali v praznih stajah, saj čezsoški planšarji še niso prignali živine v planino. Toda v sončnem pomladanskem jutru so borci, ki so ponoči prvi prišli na planino, že zaživeli po vojaško. Nekateri so odšli na straže, drugi so čistili orožje, kuharji pripravljali hrano, veliko njih, ki so prispeli na planino zadnji, pa so še počivali.

V zgodnji dopoldanski uri nas je vznemiril strel, ki je zagrmel nedaleč od taborišča. Kmalu zatem nas je straža obvestila, da se proti taborišču pomikajo Italijani. Komandant Mirko Bračič je pozival komandni kader in ukazal zasedi položaje. Italijani so streljali z več strani in frontalnega odpora nismo vzdržali. Po partizanskem načinu boja smo se ali po poveljih ali samoodločitvi formirali v manjše skupine in tako vodili boj s številčno močnejšim sovražnikom. Poskušali smo se prebijati iz obroča, a nepoznavanje terena nam je otežkočalo izbrati najprimernejšo smer za umik. V ogorčenem boju smo se srečevali s sovražnikom skoraj iz oči v oči, zdaj v napadu, zdaj v umiku. Tako sem v premiku v naslednji zaklon izgubljala tovariše soborce, ki so hrabro padali pod sovražnikovimi krogli. V poslednjem odporu sem se znašla še s štirimi tovariši ob komisarju Florjanu. Z njem lastno odločnostjo je ukazal, naj se z bombami prebijemo čez čistino, ki nas je ločila od pogozdenega terena, kar naj bi nam omogočilo varnejši umik. Pognali smo se prek čistine, tu pa so nas v križnem mitraljeznem ognju zadele sovražne krogle. Oba s Florjanom sva se pognala čez skalnati previs med goste mlade smreke, ki so naju dobro krile pred krogli, ki so švigale nad nama. Toda poti naprej nisva zmogla. Florjan je obležal, jaz ob njem. Njegov obraz je bleдел in vedela sem, da je ranjen. Vprašala sem ga: »Tovariš komisar, ali si ranjen?« »Da,« je bil njegov odgovor.

Padli komisar Gradnikove brigade, kasnejši narodni heroj Cveto Močnik-Florjan, na pokopališču v Bovcu (italijanski viri, konec aprila 1943)

Se nadaljuje

Sadovi petletnega truda osnovne šole Dolomitski odred v Polhovem Gradcu

Narod naš dokaze hrani

Tako so v osnovni šoli v Polhovem Gradcu naslovili razstavo, ki so jo pripravili po petletnem skrbnem zbiranju in proučevanju gradiva iz narodnoosvobodilnega boja njihovega kraja in okolice. Leta 1975 in 1976 so zbrali največ fotografskega materiala in po vmesnem navideznem zatišju, ko so tipali za najboljšo potjo, po kateri bi prišli do najbolj zanimivih podatkov, so letos skočili na plano z vso svojo delovno in raziskovalno vneto. Mladi zgodovinarji iz zgodovinskega krožka na osnovni šoli Dolomitski odred so ti, o katerih govorimo, in njihova mentorica Jožica Kavčič. Nuša Zibelnik, Doris Plunk, Andrej Končan, Alojzija Založnik, Marjeta Koprivec, Vika Smuk in Janja Železnikar so vsi iz šestega razreda. Člani zgodovinskega krožka so sicer komaj od lanskega leta, pa je njihov delež pri pripravi razstave kljub temu velik. Njihova mentorica jih je organizirala v manjše skupine, tako da je lažje potekalo zbirateljsko delo po terenu. V vsaki hiši, kamor so prišli, so z veseljem pozdravili njihovo prizadevanja, da zgodovino svojega kraja obeležijo in na dostojen način dokumentirajo. Krajani so si vzeli čas, poiskali fotografije, poklepali o tem in onem, kar bi zanimalo vsakega zgodovinarja, in celo teren, kjer so se odvijali pomembni dogodki med narodnoosvobodilnim bojem, so jim razkazovali. Nit se je sproti odvijala pred mladimi zgodovinarji raziskovalci; eden jim je povedal za drugega, drugi za tretjega in tako dalje. Iz majhnih kamenčkov je rasel mozaik.

Poudarili so, da so zelo hvaležni borčevski organizaciji iz Polhovega Gradca, v katero spadajo tudi borci iz krajevne skupnosti bližnje vasi Črni vrh, ki jim je ponudila v pomoč svojo roko in jim ves čas stala ob strani. Predvsem tajnica ZB NOV Polhov Gradec Marija Rus jim je pomenila koristen vsestranski kašipot.

Narod naš dokaze hrani... Večkrat je slišati, da je bil Polhov Gradec belogardiistično gnezdo. Razstava pa je dokaz, da tudi to ni zatrlo žara upora zavednih domoljubov proti tistim, ki so hoteli izbrisati ime našega koščka zemlje z zemljevida. Kakor pravi članica zgodovinskega krožka Doris: »Pravzaprav so se bojevali za zemljo, ki je bila njihova... Dokazali so: »kri ni bencin; krvi ne zmanjka nikoli!«

Organizatorji razstave so zbrano gradivo vsebinsko razdelili v zaključne celote. Pod naslovom 60-letnica SKOJ so vključili vse, kar govori o skojevski organizaciji in delu skojevcev iz njihovega okoliša. Zanimiva je podoba zdravstva v Dolomiti, ki je doslej sploh niso imeli, sedaj pa so jo prikazali pod naslovom Partizanska bolnišnica v Dolomiti. Najprej je bilo treba najti izvir. V pomoč jim je bila naloga pionirjev zgodovinarjev leta 1979. Odkrili so, kako se je bolnišnica v Dolomiti selila: leta 1942 je bila v Dolenji vasi, njeno zadnje postajališče pa je bilo na Hribu pod Osredkom.

Februar 1960 - Tito v Dolomiti. S kakšnim ponosom

so mi pripovedovali o tem dogodku, ki so ga tudi vključili v vsebino razstave! In potem... cela vrsta imen, podob in opisov borcev, njihovih družin, talcev, internirancev ter žrtev fašističnega nasilja.

Izmaličena bi bila podoba stvaritve skrbnih zbiralcev in raziskovalcev, če bi tu preprosto našli vsa imena in že z besedo ali dvema nakazali njihov pomen za nara-

lal nož z napisom internacijske številke 59869 in svojega naslova. Podobe bežijo mimo mene. Ustavim se: Marijan Zdešar iz Zaklanca je bil v nemških taboriščih. Ogledujem si iz kosti izdelan prstan in srčke, ki jih je v internaciji rezljal za svojo mamo. Med zdravniškim osebjem v dolomitski bolnišnici so moji vodiči po razstavi posebej naglasili Rakovskega Petra, takratnega po-

Pogovor z nekaterimi člani zgodovinskega krožka OŠ Dolomitski odred, njihovo mentorico Jožico Kavčič in tajnico ZB NOV Polhov Gradec Marijo Rus.

Poleg organiziranih ogledov s tovarišico Kavčičevo se učenci tudi sami večkrat ustavijo in z zanimanjem sledijo zgodovini svojega okoliša.

dnoosvobodilni boj. Razstavo si je treba preprosto ogledati. Gradivo so pripravili v treh izvodih, da je dosegljivo vsakemu, ki ga zanima natančnejša podoba Dolomitov in tamkajšnjih borcev za svobodo. Zabeležili so: Sedemindvajset aktivnih borcev je padlo. Prvi je bil Jože Jereb, ki je decembra 1941 komaj osemnajstletni izgubil svoje mlado življenje. Štiriindvajset je bilo ustreljenih talcev, med njimi Franc Pustovrh v Škofji Loki. Osemindvajset je bilo žrtev fašističnega nasilja in ob približno dvesto interniranih se jih enainpetdeset nikoli več ni vrnilo domov. Zaman so čakali svojci! Ugasnila so življenja... Berem imena: Ivan Leben, interniran v Dachau, in v zapisu pod fotografijo med drugim: Tam si je izde-

možnega bolničarja, ki sedaj živi nekje na Vrhniki, in do katerega bodo še poiskali pot, pa zdravnika Rudolfa Obračunca-Cednika, bolničarko Ivico Galičevno iz Dolenje vasi in Tajdo Preatoni.

Vrzdenc, Babna gora, Dolenja vas, Srednja vas, Hraštenice, Dobrova, Brezje in gotovo smo pozabili še na kako vas, v kateri so mladi zgodovinarji brskali po spominu še živečih borcev in aktivistov NOB o samem boju, o njih in njihovih tovariših.

»Razstava ne pomeni zaključka našega truda,« pravi jo. »Še veliko dela nas čaka v prihodnje. Nekatere nitke že imamo v rokah in jih bo treba samo razvozlati. Pred nami je kup listov z napol raziskanimi podatki. Potem bomo spet pripravili razstavo.«

Živa Drole

Bazoviške žrtve

(po pripovedovanju babice)

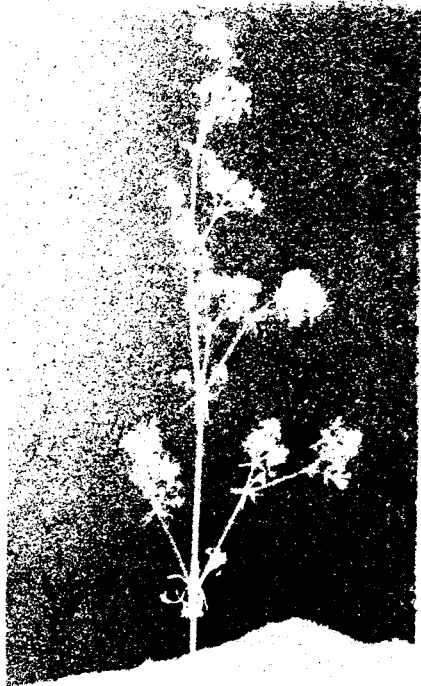
Bilo je v času, ko je v Italiji zavladal fašizem. Začeli so preganjati Slovence. Slovenski jezik so prepovedali. Vse, ki so se upirali fašistom in niso upoštevali njihovih ukazov, so začeli preganjati, zapirati in mučiti. Tako se je godilo tudi našim zavednim Slovencem.

Bidovčevi so imeli trgovino z živili. Tja je zahajalo mnogo ljudi. V trgovini so govorili slovensko.

Tistega dne so bili Marušič, Miloš, Valenčič pri Bidovcu na klepetu. Nekdo iz množice ljudi je fante prepoznal. Se isti dan se je napotil k fašistom in jim vse povedal. Preoblečeni fašisti so se pojavili v trgovini. Fantje jih niso prepoznali. Vendar se jim je stvar zdela sumljiva. Takoj, ko so odšli, so zaprli trgovino in se skrili. Sprejela jih je stara ženica in jih skrila na podstrešje. Vendar jim sreča ni bila naklonjena. Na njihove glave je bila razpisana nagrada in ženica je hotela dobiti denar. Izdala jih je. Odpeljali so jih v taborišče. Nekaj dni so jih mučili in zasliševali. Njihov trud je bil zaman. Mlada slovenska usta niso spregovorila besede. Po mučenem zaslišanju so jih odpeljali v Bazovico in jih posedli na stole. Iz njihovih ust se je slišalo: »Smrt fašizmu – svoboda narodul!«

Nato je jeknila sovražnikov puška in zadušila njihove glasove.

TANJA LIKAR, 4. b raz.
OŠ Prade podružnica Pridvor

Srečno 1981

...vam želijo učenci osnovne šole Solkan v 1. številki 20. letnika svoje- ga glasila Solkanska sapica. Morebiti je tokrat najbolj zanimiva priloga k Solkanski sapici, katere vsebino tvorijo prijateljska pisma. Občina Gorica (Italija) namreč že nekaj let zapored želi obogatiti tradicionalni Andrejev sejem z ustvarjalnostjo otrok z obeh strani meje. Doslej so osnovnošolski učenci z likovnimi deli izražali svet otroške igre in zabave. Letos pa so se organizatorji odločili za pisne sestavke. Vsi učenci novogoriške občine in občine Gorica so pisali »pis- mo prijatelju čez mejo«. Pisali so o sebi, šoli, svojih konjičkih, veselju in žalosti. In pisali so o tem, kako lepo je imeti čez mejo prijatelja. Državna meja njihovih želja ne loči – zbližuje jih!

V osnovni šoli Danile Kumar je ob dnevu JLA govoril učencem 7. in 8. razreda Lado Ambrožič-Novljan, bivši komandant 9. korpusa in načelnik glavnega štaba NOV in PO Slovenije, pisec mnogo monografij in drugih del o razvoju glavnega štaba NOV in PO Slovenije.

Očetovi spomini na Tita

Takole mi je oče pripovedoval o srečanju s tovarišem Titom:

»Kot deček sem večkrat razmišljal o Titu. Nikoli nisem upal, da bi ga kdaj videl od blizu. Dejansko pa je nanoslo drugače. Tovariša Tita sem videl od blizu večkrat; kot vojak Titove garde, kot udeleženec parade po beograjskih ulicah, kot udeleženec slovesnosti dneva mladosti in pozneje v domači občini, nato kot učitelj naše šole, ko sem se z delegacijo učencev udeležil otvoritve elektrarne v Zlatoliciu blizu Ptuja, kjer je govoril tudi tovariš Tito in spustil elektrarno v pogon.

Srečanja s tovarišem Titom so bila vznemirljiva in prijetna. Posebno doživetje so bili trenutki, ko sem kot vojak po dolžnosti prihajal v njegovo bližino, posebno še ob paradi, na katero smo se zelo vestno pripravljali. Sprva nas je bilo kar malo strah, pozneje pa se je strah spremenil v radost in ponos. Nepopisni so bili trenutki na stadionu Partizana, kjer smo praznovali dan mladosti skupaj z rojstnim dnevom tovariša Tita.

Zanimivo je bilo srečanje s Titom v Lenartu. Tovariš Tito je bil predhodno na obisku v Pomurju in v Gornji Radgoni. Obveščeni smo bili, da se bo za nekaj časa ustavil v Lenartu. Zbrali smo se na malem trgu. Vsi so želeli videti predsednika, pa je bilo na trgu premalo prostora. Stal sem v bližini, kjer se je ustavil avto, iz katerega je kmalu izstopil tovariš Tito. Delegacija občine ga je pozdravila, pionirji so mu izročili šopek rož, odrasli pa darilo Slovenskih goric, to je lepo izdelan klopotek s stiskalnico. V tistem hipu pa se je zgodilo: zaradi želje prisotnih, da vidijo predsednika od blizu, so pritiskali na nas v prvi vrsti in kmalu bi padel pred tovariša Tita, če ne bi priskočil general in me pridržal. Kljub vsemu sem se rahlo dotaknil tovariša Tita. To mi je ostalo v prijetnem spominu. Tovariš general pa se je pošalil: »Druže, čuvaj mi druga Tita!«

GORAZD FIŠER, 5. b
OŠ Kerenčičevih, Pesnica

Srečanje s Titom

So ljudje med nami, ki nikoli nismo videli tovariša Tita, čeprav je bila to zelo velika želja. Toda vsi, prav vsi radi prisluhnemo tistim, ki se jim je ta želja izpolnila.

In včasih si tudi kaj zabeležimo. Tako sem tudi jaz zapisala o trenutkih, katerih se moj oče tako rad spominja:

»Natanko se spominjam. Bilo je 19. junija 1972. leta dopoldne, okoli 9. ure. Takrat smo ravno nameščali ladijsko opremo v ladjedelnici 3. maj v Reki. Takrat je prišel med nas tako nepričakovano on, veliki revolucionar, borec skozi vse življenje, tovariš Tito, preprost človek. Zastajal nam je dih, ko se je bližal tistemu delu ladje, kjer smo delali. Še pred nekaj trenutki je vladal med nami sproščen pogovor, smeh, nasmejani obrazi. Sedaj pa nam je zastajal dih, telo je otopelo, na ustnicah ni bilo zaznati prejšnjega smeha. Le v očeh vseh je živel plamen, plamen bratstva in enotnosti, ponosa, ljubezni. Najbolj pa smo bili seveda ponosni, da stoji pred nami tako pomemben človek. Vendar se je že po nekaj preprostih besedah, povedanih z ljubeznijo tovariša Tita, med nami razživel prijeten pogovor.

Pogovarjali smo se o našem delu. Pa nasmejali smo se, kajti tovariš Tito se je tudi malce pošalil z nami.

Gledali smo za njim, ko je odhajal; počasi, z lahkim in vedrim korakom in nasmehom, polnim toplote, dobrote in lepote. V dnu srca še vedno čutim in vidim pred seboj njegov odhod. Vem, da tega ne bom pozabil do konca življenja, kajti to so bili najlepši, čeprav tako zelo kratki trenutki v mojem življenju.

Po kratkem premišljevanju je oče dejal:

»Sedaj, ko sem si ogledal Hišo cvetja v Beogradu, še sedaj težko razumem, da tukaj leži človek, ki ga pred seboj čutim, da je v meni. Čeprav sem ga samo enkrat srečal, se je njegov lik in njegova ljubezen ter delo zasidralo globoko v dno mojega srca.«

SABINA BEZJAK, 8. a
OŠ Kerenčičevih Pesnica

Prijetno s koristnim

Z izgraditvijo novega srednješolskega centra v Murski Soboti sta se združili gimnazija Juš Kramar in CPS. S tem so se združili tudi krožki, med drugimi obrambni krožek obeh šol. Sestavili smo skupen program in uredili svoj kabinet. Najprej smo poskrbeli za oglasno desko. Vsak mesec ter ob večjih praznikih prirejamo razstave. Pri urah obrambnega krožka imamo predavanja iz SLO in družbene samozaščite, spoznavamo polavtomatsko in avtomatsko orožje.

MAJA JESENİK
obrambni krožek
Srednješolski center Murska Sobota

KRAMLJANJE KRAMLJANJ

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRA

Naše
nagrajenke

Obljubili smo, da bomo najboljše novoletne prispevke na naši mladinski strani nagradili. Ko smo prebrali sestavek Moja pot na naši skupni poti, Barbare Zorec iz Maribora, Novoletno razmišljanje Katje Haler iz Artiča in sestavek Suzane Kert z naslovom Podobe s poti naše revolucije, nismo pomišljali, ali so vredni pohvale in nagrade. Drage naše izbranke, čestitamo ter vam želimo literarno rast in dozorevanje, prav tako pa tudi vsem ostalim našim mladim dopisnikom in dopisnicam, tistim, ki ste že in tistim, ki to prav kmalu nameravate postati!

Živa

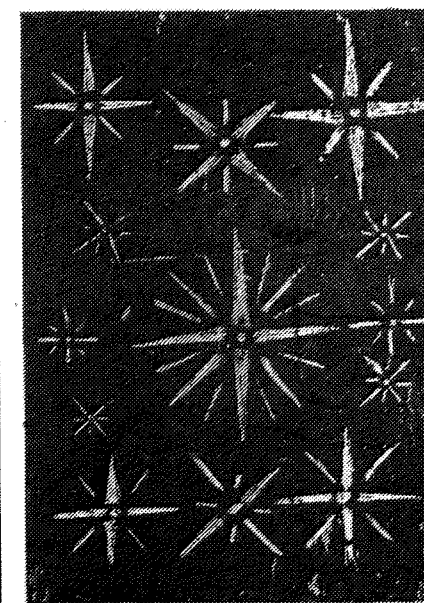
KRAMLJANJE KRAMLJANJ

...želijo člani novinarskega krožka in mentorica iz osnovne šole Janko Premrl-Vojko v Kopru

iz osnovne šole Solkan

PO 1. brigade VDV Dolenjske Toplice želi srečno 1981!

Nekateri se še niso »streznili«

Poročila hočejo biti elaborati

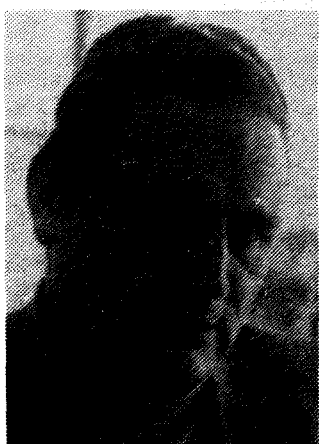
Rudi Vačkovnik o zaplankanosti in plotovih

Stabilizacijska prizadevanja, združena s krepitvijo izvoza in zmanjševanjem uvoza, delegatske poti in stranpoti, ob katerih ostajajo kilogrami in kilogrami potiskanega papirja, plotovi in ograje zasebnih interesov in pobud, ki znajo včasih vkleščiti tudi informacijski sistem, o vsem tem pa še o marsičem drugem smo se tik pred koncem lanskega leta pogovarjali s prednikom ravenske občinske skupščine. Mimogrede naj navržemo še zanimivost: Korošec Rudi Vačkovnik se je kot mlad fantič znašel skupaj s starši pri partizanih, kamor je morala pobegniti zaradi izdajstva vsa družina. Tako je pač hočeš nočeš partizanal in preživel. Preživela je tudi mati, oče pa je v jeseni 1944 padel. Najbrž prav zato Vačkovnik gleda dogajanja v naši družbi skozi posebno optiko in ni izjema: prepričan je, da smo na pravi poti, da nič ni pretežno in da doseženi rezultati to tudi potrjujejo.

Spregovorili smo o stabilizacijskih prizadevanjih. Vačkovnik: izvršni svet ravenske občinske skupščine je skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami že zelo zgodaj začel preverjati stanje. Tega smo se lotili s posebnimi delovnimi skupinami, ki so obiskovale organizacije združenega dela. Skupaj z njimi smo se dogovarjali, kako naravnati njihova prizadevanja za kar najbolj ustrezno in učinkovito gospodarjenje in razreševanje vseh tistih problemov, ki so se pokazali od časa do časa. Zdi se, da smo uspeli najti skupen jezik in da vsaj največjih težav ni več.

V občini imamo tri velike izvoznike, Rudnik svinca in topilnico v Mežici, Železarno Ravne, ki pa precej tudi uvažja, in temeljno organizacijo Leka iz Ljubljane, Dren in naposled našo lesno pedelovalno industrijo, tovarno pohištva na Prevaljah. Ni zanemarljivo, da smo realizirali naše izvozne cilje. Celo presegli smo jih. Še enkrat bi rad poudaril, da smo o stabilizaciji začeli razmišljati dovolj zgodaj. Sprejeli smo ustrezne planske dokumente, res pa je, da se povsod glede vlaganj še niso utegnili »strezniti«, in da to ponekod povzroča težave. Kljub temu smo vendarle naposled uspeli uskladiti svoje potrebe z možnostmi. Moram reči, da vsaka organizacija združenega dela vztrajno išče rešitve.

Administracija nam povzroča težave s svojo

razbohotenostjo in nemalokrat tudi neučinkovitostjo. Samoupravne interesne skupnosti so začele postajati nekakšno vsesplošno zdravilo – in izgovor, kadar se je treba dokopati do denarja.

Nekaj podobnega je tudi pri nas, moram priznati. Zato resno razmišljam, da bi združili strokovne službe, zmanjšali administrativni aparat in mu pristigili peruti. Jasno, da takšna razbohotenost vodi v tehnokratizem, birokratizem, da se odvrta, odtuji od združenega dela in mu skuša diktirati. Razmišljam o omejevanju zaposlovanja v vseh družbenih službah, seveda s selektivnim pristopom. Vendar so tu precejšnje težave. Že dolgo se o tem pogovarjamo, bodisi na nivoju krajevnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti, vendar smo šele v zadnjem času naredili korak naprej. Zdi pa se mi, da to ni vprašanje le družbenih služb. O tem bodo morali razmišljati tudi v organizacijah združenega dela, kjer so se včasih povsem po nepotrebnem zelo razrastle razne režijske službe in dela.

Vaši sosedi v Mežici so analizirali proces svobodne menjave dela z gospodarskimi samoupravnimi interesnimi skupnostmi, da bi prišli do realne ocene možnosti njihovega nadaljnjega razvoja.

Mislím, da smo naredili vse, kar smo mogli. Dovolj zgodaj samo dali osnutke planskih dokumentov v javno razpravo. Bilo je precej pomembnih pripomb, ki smo jih seveda upoštevali. Vanje smo zajeli vse, kar je najbolj nujno. Tako smo na primer prišli do spoznanja, da nam v socialni ne gre najbolje. Da v določenih stvareh zaostajamo. Sociali smo dali prednost.

Predvsem zaradi subjektivnih okoliščin delegatski sistem še vedno ne prinaša pričakovanih rezultatov, včasih imamo celo občutek, da smo še vedno na pol poti.

Učinkovitost je torej vprašljiva zaradi našega odnosa?

Rekel bi, da smo pri nas vselej zelo skrbno zasledovali delegatsko življenje, sistem in njegov razvoj. Na zelo različnih ravneh. Ne bi ravno pristal na nekakšno nazadovanje, vendar je delovanje delegatskega sistema pri nas odvisno od delavnosti družbenopolitičnih organizacij v posameznih okoljih. To je barometer. Marsikje delegacijam ne posvečajo tiste pozornosti, ki bi jo pričakovali. Več pozornosti je namenjene samoupravnim organom znotraj domačega plota, torej znotraj krajev-

posredni interes ozkega okolja, še vanj poglabljajo, zunanost ali bolje rečeno interes širše družbene skupnosti pa jih kaj prida ne zanima. Toda to je mentaliteta »plota, ograjenosti«. Ne bom se dosti zmotil, če bom dejal, da je bržkone včasih tudi posledica preskromne in premalo kvalitetne obveščenosti.

Informiranje je pomembna postavka osveščanja delovnega človeka, temelj odločanja.

Informiranje-labirint neznan. Gore papirja, nerazumljiv jezik. Informacije, vsaj tiste, ki spremljajo delegatske klopi, so neprebavljive.

ne skupnosti, temeljne organizacije združenega dela in tako naprej. Mnogokje delegacija še ne pomeni delčka celote, ne diha z njo in je nekako izolirana. Posledica je na dlani: kjer je delegacija odtrgana od svojega okolja, so tudi delegatski odnosi šibki. Vendar te šibke točke počasi, toda uspešno odpravljamo. Vemo, kje so...

Običajno so delegati zbora krajevnih skupnosti glasnejši od delegatov združenega dela?

To je zelo različno in se ne bi moglo posploševati. Vprašanje je le, kaj je na dnevnem redu, kaj koga žuli in do kakšne mere. Delegati so, na žalost, aktivno vključeni v razpravo takrat, kadar gre za ne-

čestokrat imam občutek, da so namenoma napisane tako, da zamegljujejo pogled.

... tudi pri vas?

Nismo izjema. Slej ko prej bomo morali razmisлити o sprejemljivosti teh informacij za delovnega človeka, saj so se od njega odtujile in mu postale pravzaprav breme. Imamo več kot tisoč delegatov. Torej več kot tisoč debelih gradiv. Nikakršnih izvlečkov ni, poročila hočejo biti elaborati. Če upoštevamo še dejstvo, da je ta delegat še v skupini delegatov za republiko skupščino, potem se iz papirnate gore ne vidi več ven.

Nekajkrat ste šaljivo omenili »plotove«. Mar-

sikaj razumemo pod tem pojmom?

V naši družbi zelo radi poudarjamo, da smo odprti, hkrati pa moramo priznati, da smo še kako radi pogreznjeni v udobje lastnih plotov in vrtičkov. Vseeno kje: pri medrepubliškem sodelovanju, regijskem, medobčinskem, krajevnem, med organizacijami združenega dela. Jedro te zaprtosti je pravzaprav že pri organizacijah združenega dela. Od tod se po nekakšni nujnosti širi navzven. Kulturniki še najdejo kakšno stezo. Mi smo nekaj že dosegli pri podiranju teh plotov, lokalizmov. Marsikateriga, v občini pa tudi izven nje, je podrl zadnji referendumski program.

Omenili ste referendum za samoprispevek. Vse kaže, da po samoprispevek ne bo mogel biti tisti instrument, ki bo uravnaval želje in zahteve delovnega človeka, saj so takšne ali drugačne obveznosti vse večje. Navsezadnje, ali ne bo tudi pretrd oreh ob vseh mogočih dražitvah, ki jih prinaša čas?

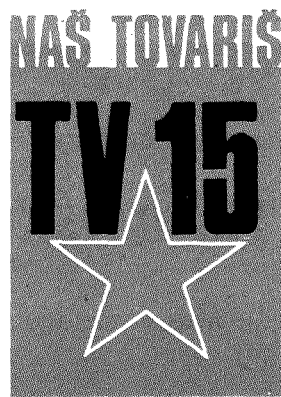
Mislím, da temu ni tako. Še vedno bi moral biti interes delovnih ljudi, občanov, da sami, z lastnimi sredstvi pomagajo izgrajevati objekte družbenega standarda. Vendar pa nismo povsod enako »težki«. Mnogo lažje je v občinah, kjer jim ostajajo sredstva iz proračuna, od koder te objekte tudi financirajo. Gre predvsem za bogatejšo občino. Revnejšim ostane samoprispevek.

Niste občina, ki bi jo moral skrbeti problem zdomcev.

Ne. Imamo sicer nekaj zdomcev, toda ti niso šli iskat dela zaradi dela, pač pa zaradi večjega standarda. Je pa pri nas drug problem: delavcev nam primanjkuje, predvsem moških delovnih rok. S težavami se ubadajo v rudniku Mežica, poznajo jih v železarni Ravne, predvsem na težjih delovnih mestih. Če kaj, potem je tukaj nagajevanje po rezultatih dela še kako pomembno. Moralo se bo premakniti. Tudi nekaterih povsem specifičnih poklicev nam primanjkuje.

Lahko zagotovimo delo komurkoli, tudi zdomcem. Celo veseli bomo, če se bodo vrnili. Je pa vprašanje, če bodo z osebnim dohodkom tudi zadovoljni. Vračajoči si žele večje osebne dohodke, kot jim jih lahko nudi naše združeno delo. To je naposled problem zdomstva nasploho, kolikor mi je znano.

Milenko Strašek

Glasilo Zveze združenih borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

Odgovorni urednik:
TONE URBAS

Novinarji – uredniki:

ZIVA DROLE – TV-15 za mladino

MILENKO STRASEK – reportaža

BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija

Lektor-redaktor:
KATJA HVALA

Tehnični urednik:
SINE KOVIĆ ml.

Tajnica uredništva:
MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Vodja uprave:
MILAN SENIČAR

Uprava in naročninski oddelk:
Miklošičeva 28/I p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Letna naročnina 300 din, za inozemstvo 340 din, posamezna številka v prosti prodaji 6 din

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana
50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljnega davka od prometa proizvodov

Korekture in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35